

Prenosové médiá 05

doc. Ing. Ľuboš Ovseník, PhD.

(lubos.ovsenik@tuke.sk; tel. 421 55 602 4336)

https://data.kemt.fei.tuke.sk/PM_PS_Prenosove_media/

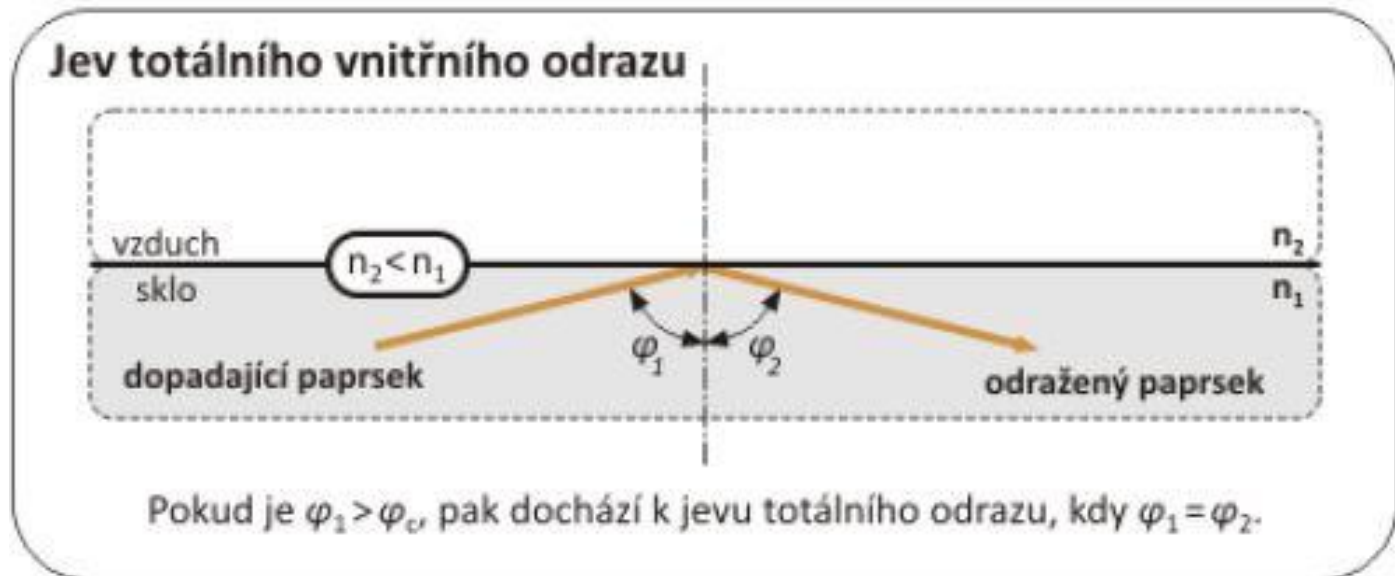
PEVNÉ OPTICKÉ PRENOSOVÉ MÉDIÁ 2

(PRENOSOVÉ VLASTNOSTI OPTICKÝCH VLÁKIEN)

- Rozbor prenosových vlastností optických médií
  - Numerická apertúra
  - Akceptačný uhol
  - Vid (mód)
- Javy limitujúce použitie optických vlákien
  - Útlm (tlmenie, straty)
  - Disperzia
  - Šírka prenosového pásma
- Aplikačné parametre OV
  - SI SM
  - SI MM
  - GI MM

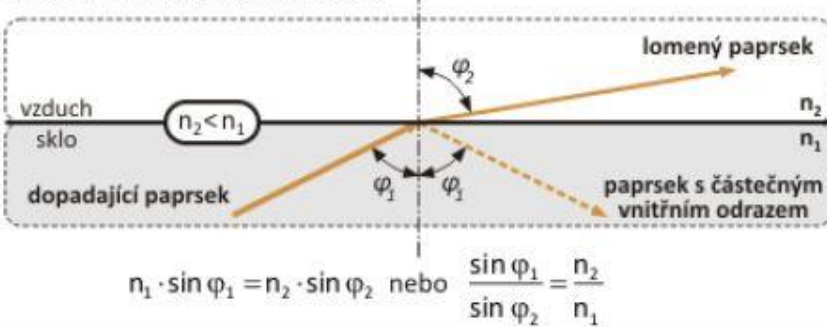
Rozbor prenosových vlastností optických médií

- **princíp šírenia** optického signálu v jadre optického vlákna je založený na **totálnom odraze lúča** na rozhraní jadro-plášť OV, teda musia byť splnené nasledovné podmienky
  - index lomu jadra musí byť väčší ako index lomu plášťa ($n_1 > n_2$)
  - dopad lúča na rozhranie jadro-plášť musí byť pod uhlom väčším ako je kritický uhol dopadu ($\varphi_1 > \varphi_c$)

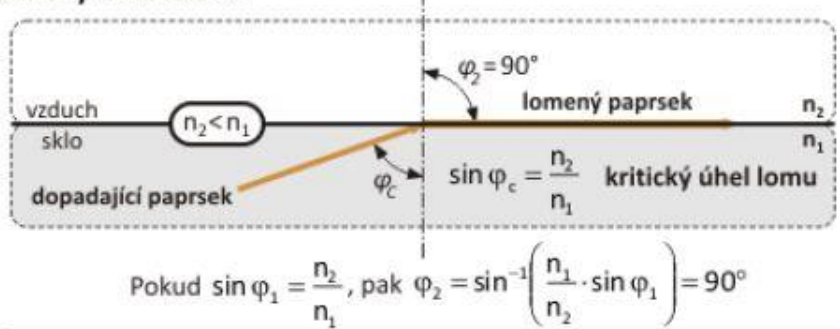

opakovanie k princípu šírenia optického signálu

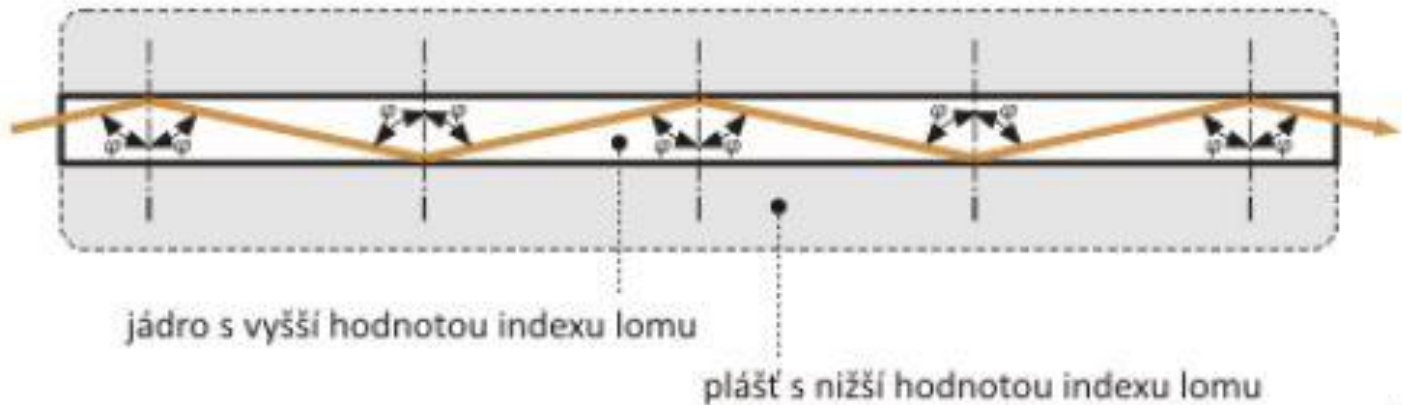
Snellův zákon odrazu a lomu

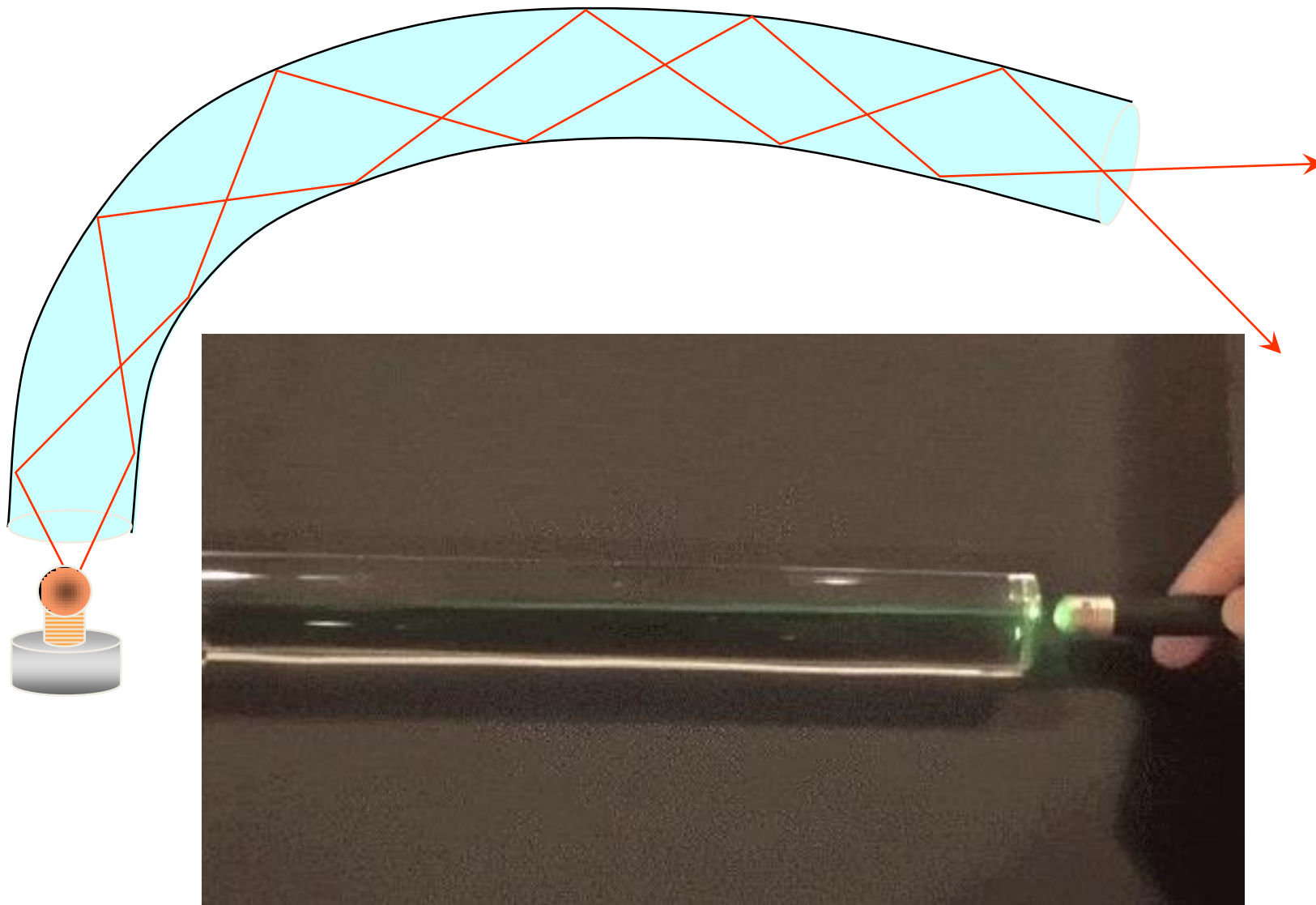
Kritický úhel lomu

Přenos optického svazku v ideálním optickém vlákně

Princíp vedenia svetla optickým vláknom

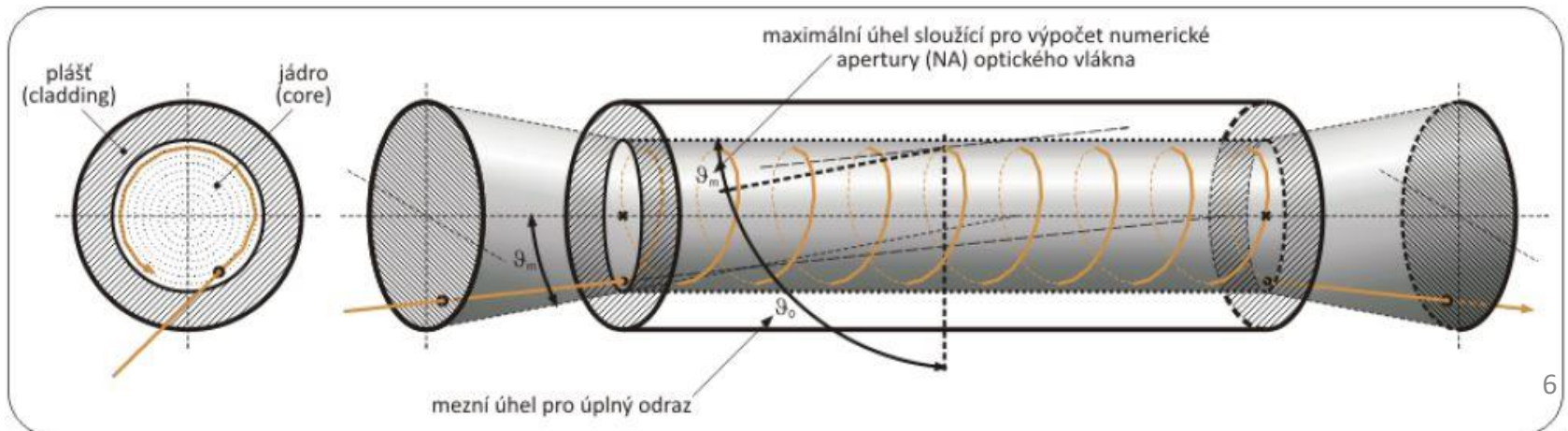
Numerická apertúra (NA)

Z predchádzajúcej úvahy vyplýva, že v dôsledku opakovaných úplných (totálnych) odrazov, ktoré prebiehajú bez akýchkoľvek strát (ideál), svetelný lúč sleduje dráhu jadra optického vlákna, t.j. lúč je jadrom vedený

- rozsah (rozmedzie) uhlov, pod ktorými môže svetelný lúč dopadať na OV tak, aby bol ním tento lúč následne vedený, definuje NA
  - vedenie lúča môžeme stotožniť s množstvom naviazanej energie do OV

$$NA = n_0 \sin \vartheta_m = \sqrt{n_1^2 - n_2^2}$$

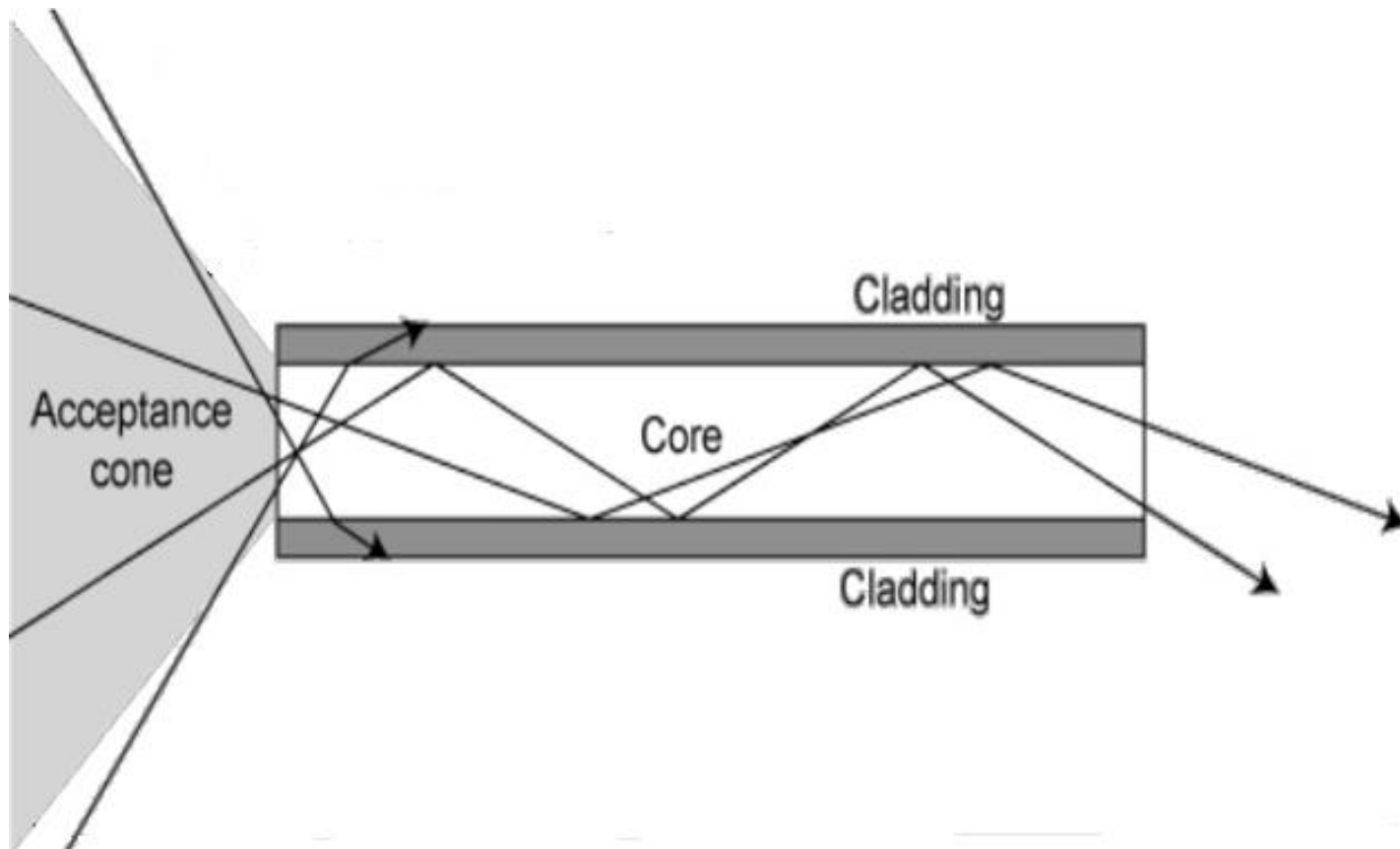
n_0 je index lomu prostredia, n_1 je index lomu jadra OV a n_2 je index lomu plášťa OV

Akceptačný uhol (ϑ_m)

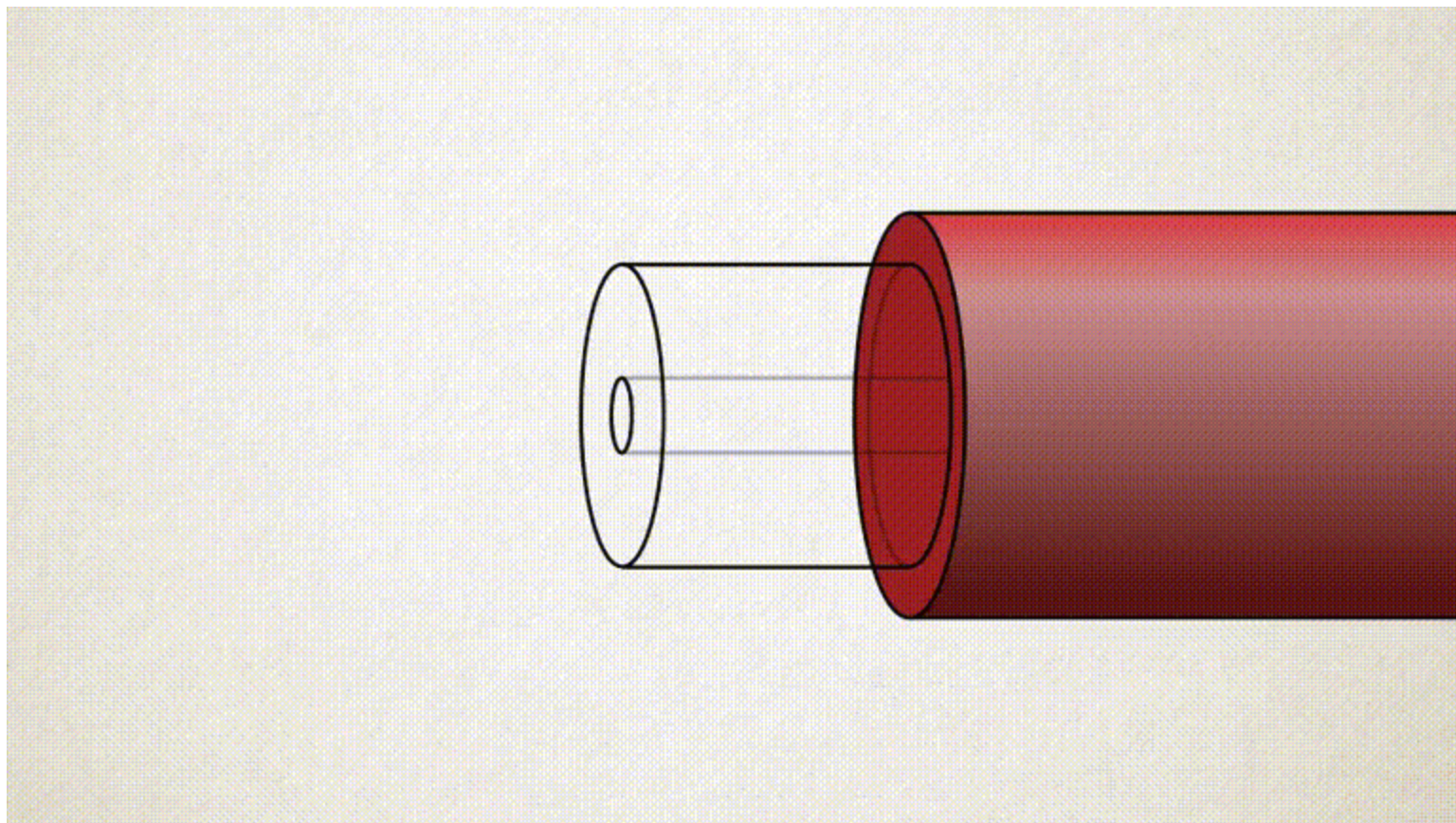
Maximálny uhol, v ktorom môžu vonkajšie svetelné lúče dopadnúť na čelo optického vlákna (rozhranie vzduch/sklo) a **lúče budú vedené jadrom** OV

- ostatné lúče nebudú vedené

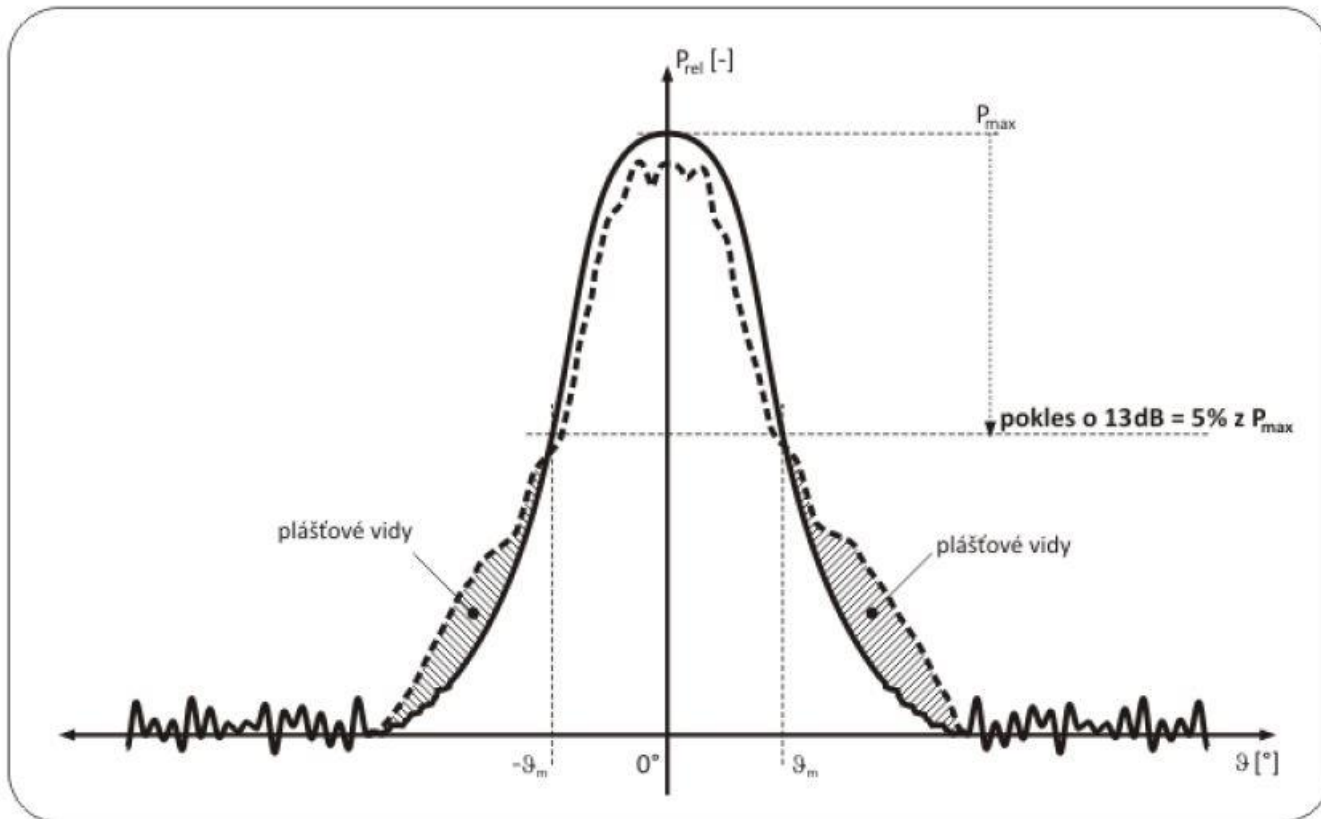
Naviazanie optického signálu (žiarenia) do OV

Vyžarovacia charakteristika OV

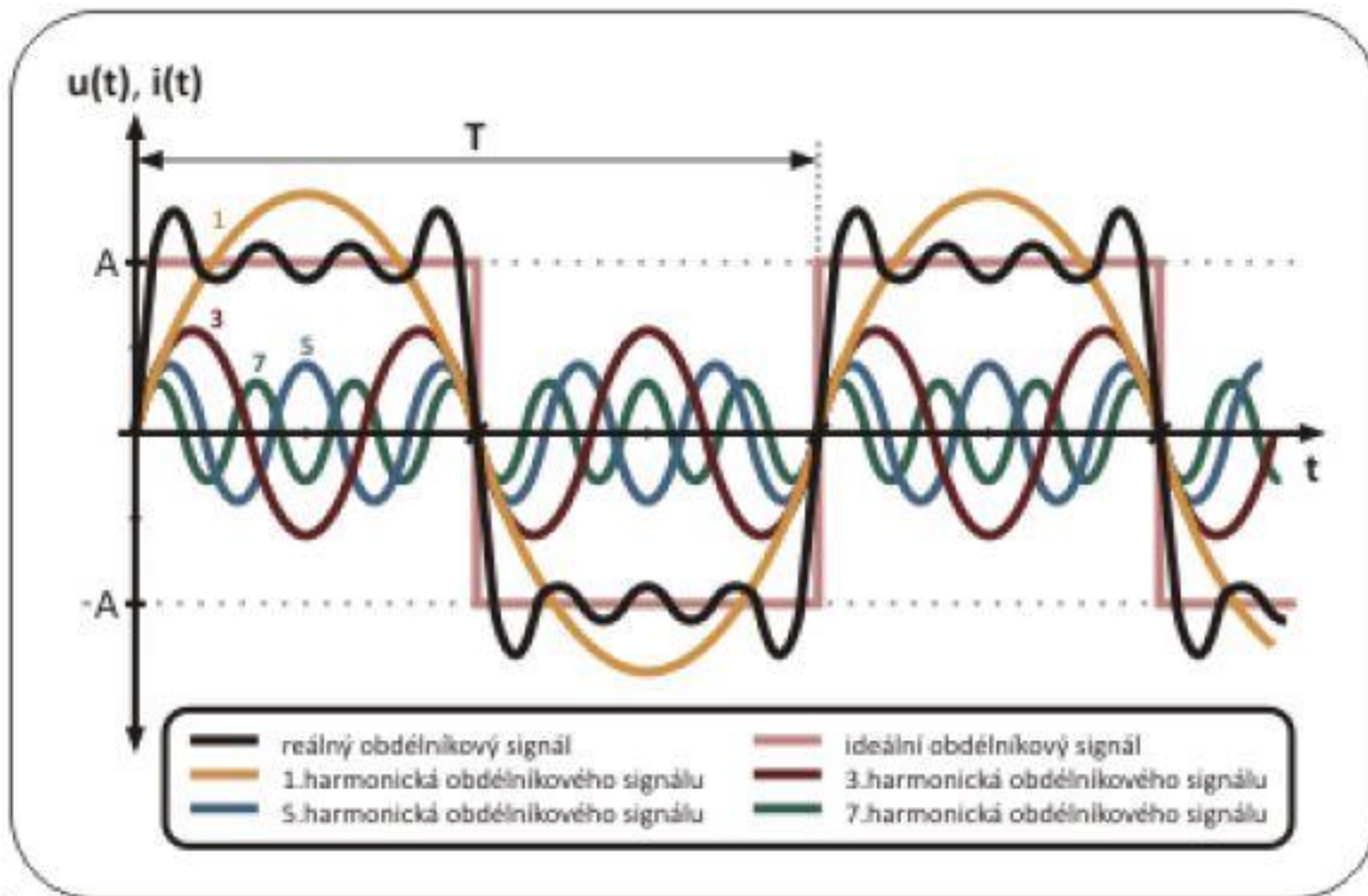
- SI SM (9/125 μm): NA=0,08 až 0.1 ($\vartheta_m=4.6^\circ$ až 5.75°)
- SI MM (50/125 μm): NA=0,3 až 0.4 ($\vartheta_m=17.45^\circ$ až 23.6°)
- GI MM (50/125 μm): NA=0,2 ($\vartheta_m=11.5^\circ$)
- GI MM (62.5/125 μm): NA=0,26 až 0.27 ($\vartheta_m=15.1^\circ$ až 15.7°)

Pojem vid (mód)

- každý **periodický signál** ľubovoľného tvaru sa dá rozložiť na **súčet** nekonečného množstva **harmonických signálov** s charakteristickou frekvenciou, resp. začiatočnou fázou a amplitúdou
  - akýkoľvek **nepárny periodický signál** sa dá matematickými operáciami rozložiť (popísať) na **sínusové zložky** - harmonické zložky
  - akýkoľvek **párny periodický signál** sa dá matematickými operáciami rozložiť (popísať) na **kosínusové zložky**
    - platí, že frekvencie týchto harmonických zložiek sú **celistvými násobkami** základnej frekvencie signálu
    - **párne funkcie**, tzn. ($f(x)=f(-x)$) sú všetky členy $b_k=0$ → len cosinusové členy
    - **nepárne funkcie**, tzn. ($f(x)=-f(-x)$) sú všetky členy $a_k=0$ → len sinusové členy

$$f(x) = \frac{a_0}{2} + \sum_{k=1}^{\infty} (a_k \cos kx + b_k \sin kx)$$

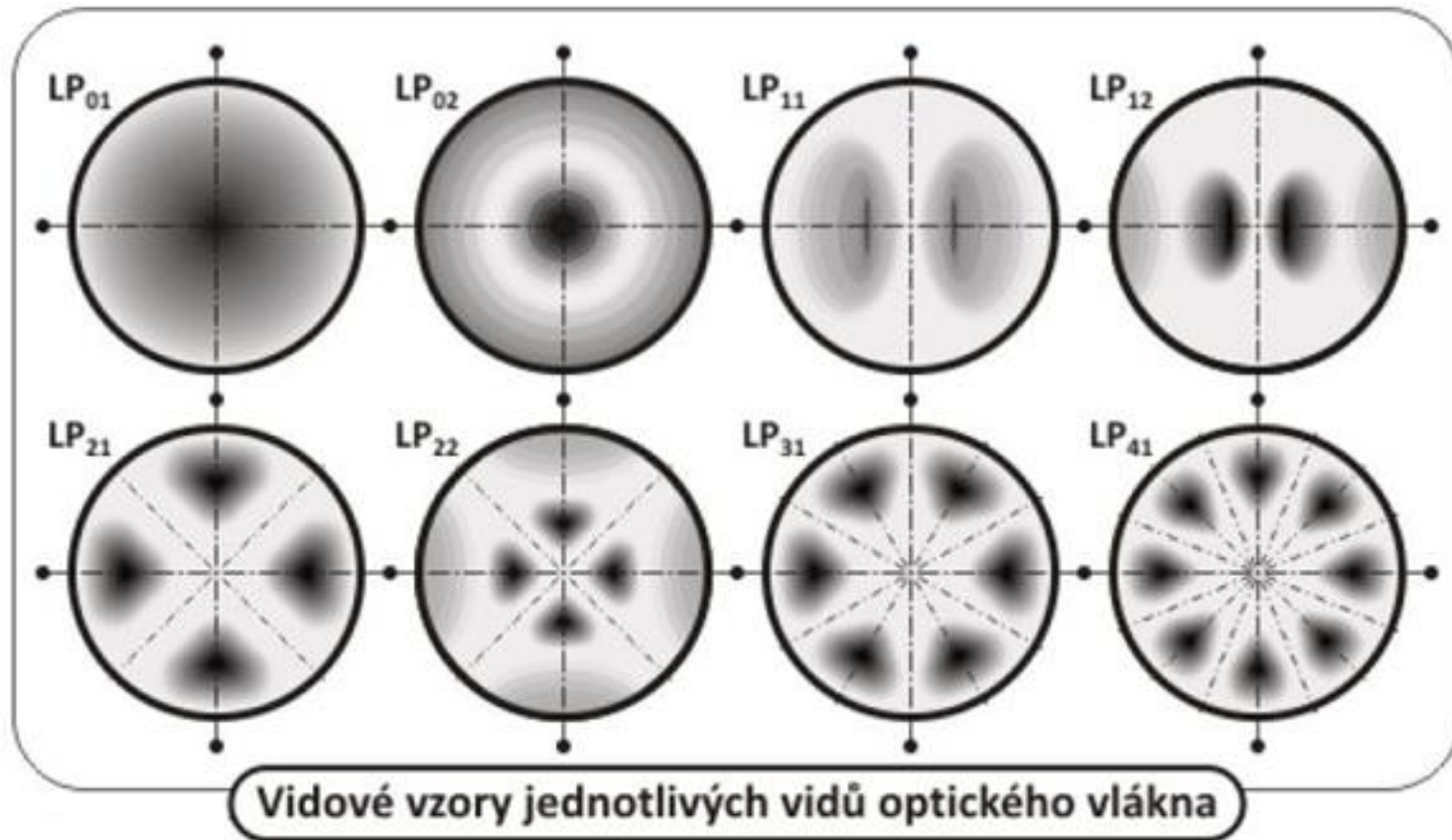
- počet vidov prenášaných OV stanovujeme pomocou, tzv. **normalizovanej (normovanej) frekvencie**
  - normalizovaná frekvencia zohľadňuje konkrétnu **vlnovú dĺžku** a **materiál**, z ktorého je vyrobené OV
  - normalizovaná frekvencia **určuje**, či je OV **SM** alebo **MM**
  - pre **jednovidové** OV (SM) platí **$V \leq 2.405$**

$$V = \frac{2\pi}{\lambda} a NA$$

kde a je polomer jadra OV a NA je numerická apertúra OV

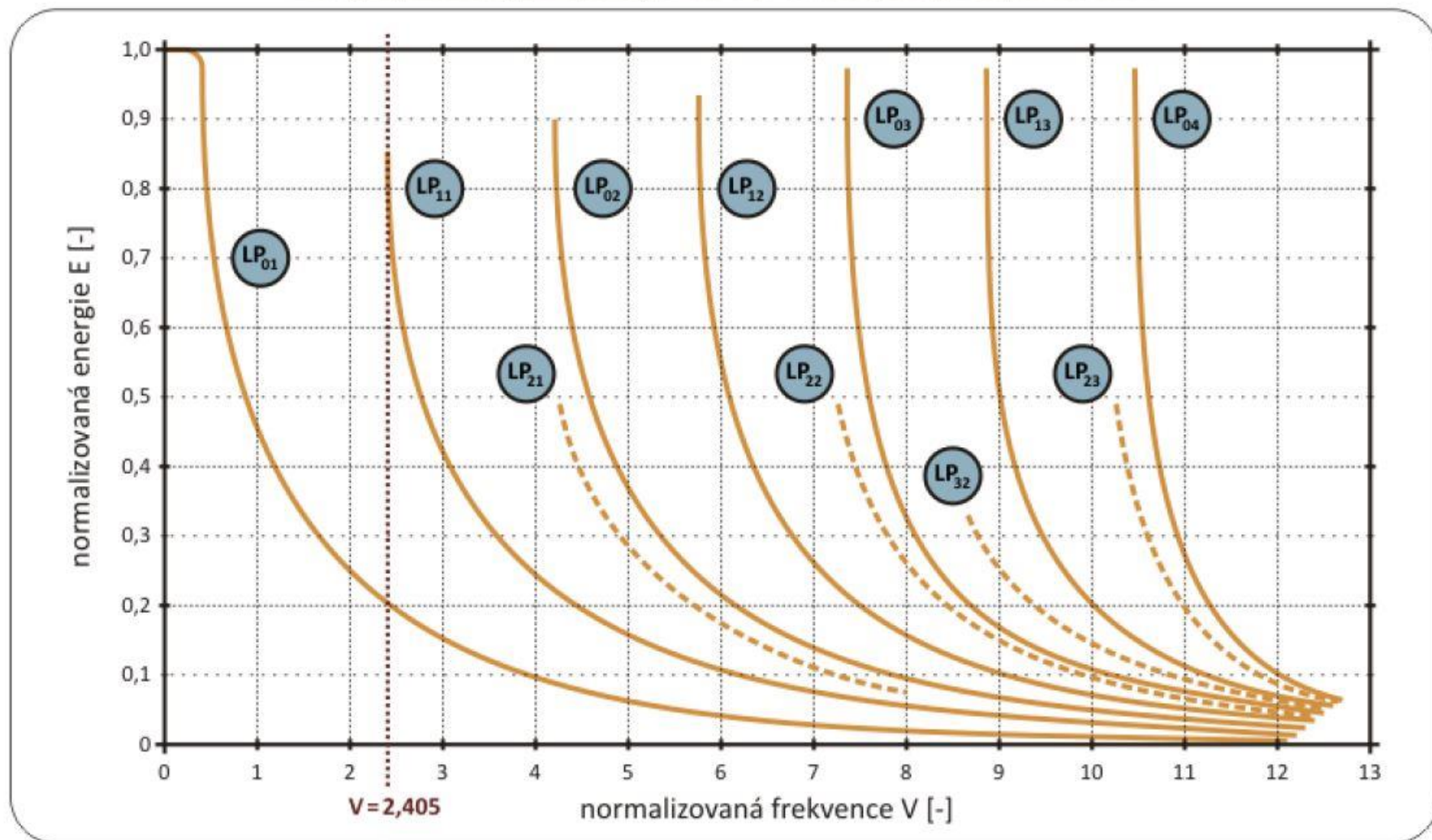
- pokiaľ potrebujeme **znižiť počet prenášaných vidov** v OV musíme:
  - **zmenšiť priemer jadra** OV
    - preto majú SM vlákna priemer jadra $9\mu\text{m}$
  - **zmeniť** použitú pracovnú **vlnovú dĺžku**
  - alebo **znižiť NA**
    - zmenšiť rozdiel indexov lomu n_1 a n_2

Obr. Vidové vzory jednotlivých vidů OV

Obr. Vidová energetická bilancia

Energie jednotlivých optických vidů přenášených optickým vláknem

Javy limitujúce použitie optických vlákien

- **nepriaznivý vplyv** na optické prenosové médiá z hľadiska prenosovej kapacity a dosahu prenosu má hlavne:
  - **tlmenie** optického vlákna
    - straty materiálovou absorpciou
      - vlastná absorpcia
      - nevlastná absorpcia
    - straty rozptylom
      - lineárny rozptyl (Rayleighov rozptyl, Mieho rozptyl)
      - nelineárny rozptyl (Ramanov r. (SRR), Brillouinov r. (SBR), vlastná fázová modulácia (SPM), krížová fázová modulácia (XPM, CPM), nosnou indukovaná fázová modulácia (CIP) a štvorvlňové zmiešavanie (FWM)
    - straty ohybom OV
      - mikroohyb
      - makroohyb
  - **disperzia** optického vlákna
    - medzividová (medzimódová) disperzia (dominuje hlavne v MM vláknach)
    - vnútrovidová (vnútromódová) disperzia
      - chromatická (materiálová) disperzia (prejavuje sa najvýznamnejšie)
      - vlnovodná disperzia (zanedbateľná voči chromatickej disperzii)
      - polarizačná módová (vidová) disperzia (prejavuje sa pri veľkých prenosových rýchlostiach)
  - **šírka prenášaného pásma** v závislosti od dĺžky optického vlákna

Tlmenie optických vlákien

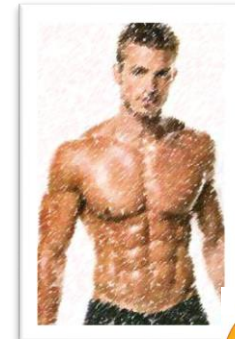
Útlm optických vlákien - dá sa konštatovať, že s narastajúcou vzdialenosťou od zdroja (dĺžkou OV) postupne klesá výkon prenášaného optického signálu

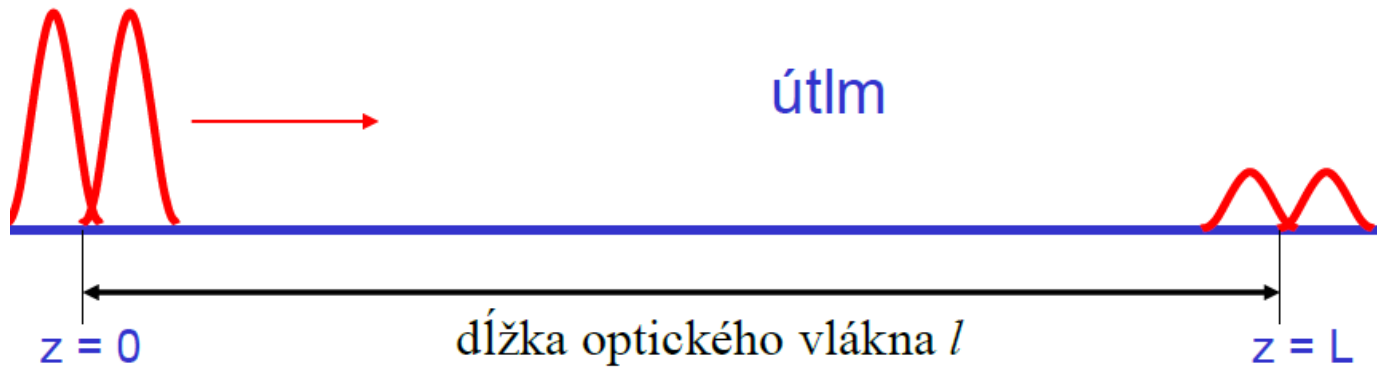
Dlhé optické vlákno

- **tlmenie** vravíme javom všetkého druhu, ktoré vedú k tomu, že sa **znižuje sila šíreného signálu**, ale zároveň **nemajú vplyv na jeho tvar!!!**

Dlhé optické vlákno

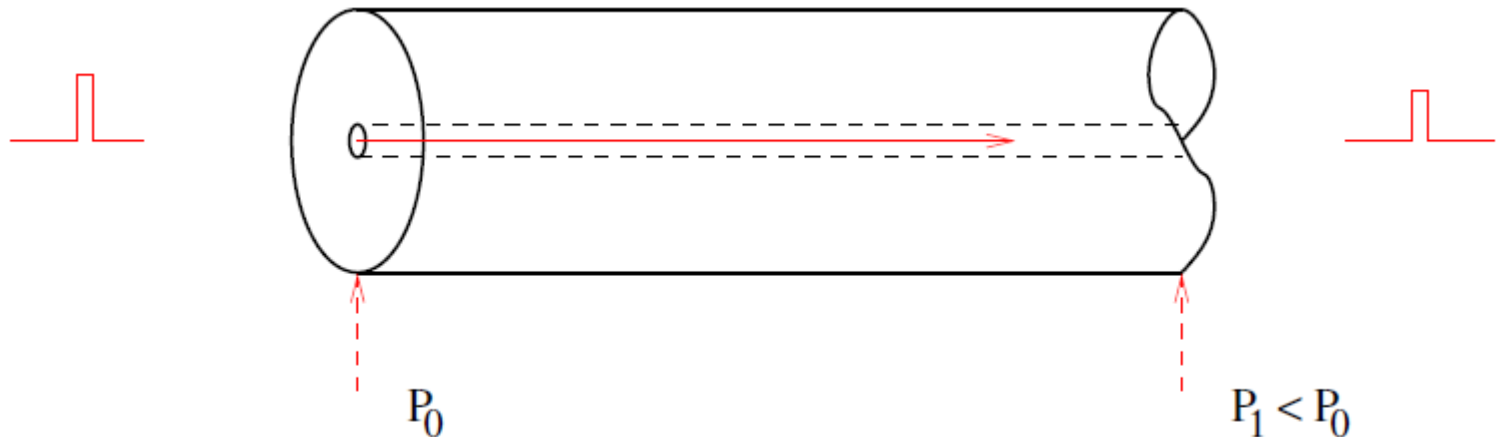

- vzťah pre výpočet celkového útlmu (tlmenia, strát) optického vlákna

$$\alpha = 10 \log \frac{P_o}{P_i} \text{ [dB]}$$

- vzťah pre výpočet tlmenia optického vlákna na jednotku dĺžky

$$\alpha_{dB} = \frac{1}{L} 10 \log \frac{P_o}{P_i} \text{ [dBkm}^{-1}\text{]}$$

- treba si uvedomiť, že:
  - 3 dB znamená pokles na polovicu
  - 10 dB znamená pokles na desatinu
  - 20 dB znamená pokles na stotinu
  - 30 dB znamená pokles na tisícinu

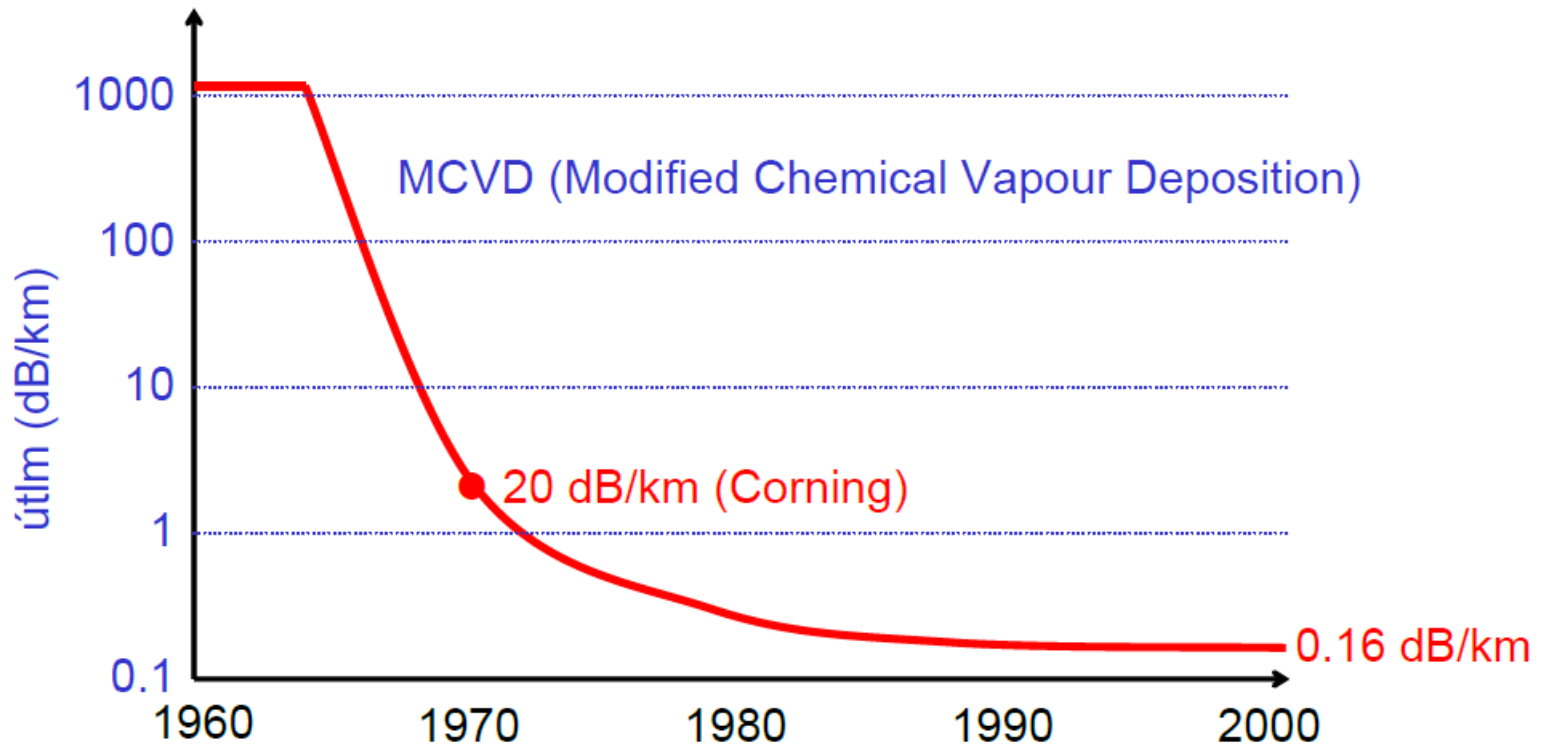
■ tlmenia rôznych materiálov

Materiál	α_{dB} (dBkm ⁻¹)	3 dB dĺžka (m)
Okenné sklo	50 000	0.06
Optické sklo	3000	1
Hustá hmla	500	6
Atmosféra	10	300
Optické vlákno	0.3	10 000

■ historický vývoj tlmenia optických vlákien

Rok	Vlnová dĺžka $\lambda(\mu m)$	Tlmenie $\alpha_{dB}(dBkm^{-1})$
1970	0.850	20
1973	0.850	5
1976	1.310	0.5
1980	1.550	0.3

Obr. Vývoj minimálneho dosiahnutého útlmu optického signálu v sklenených vláknach

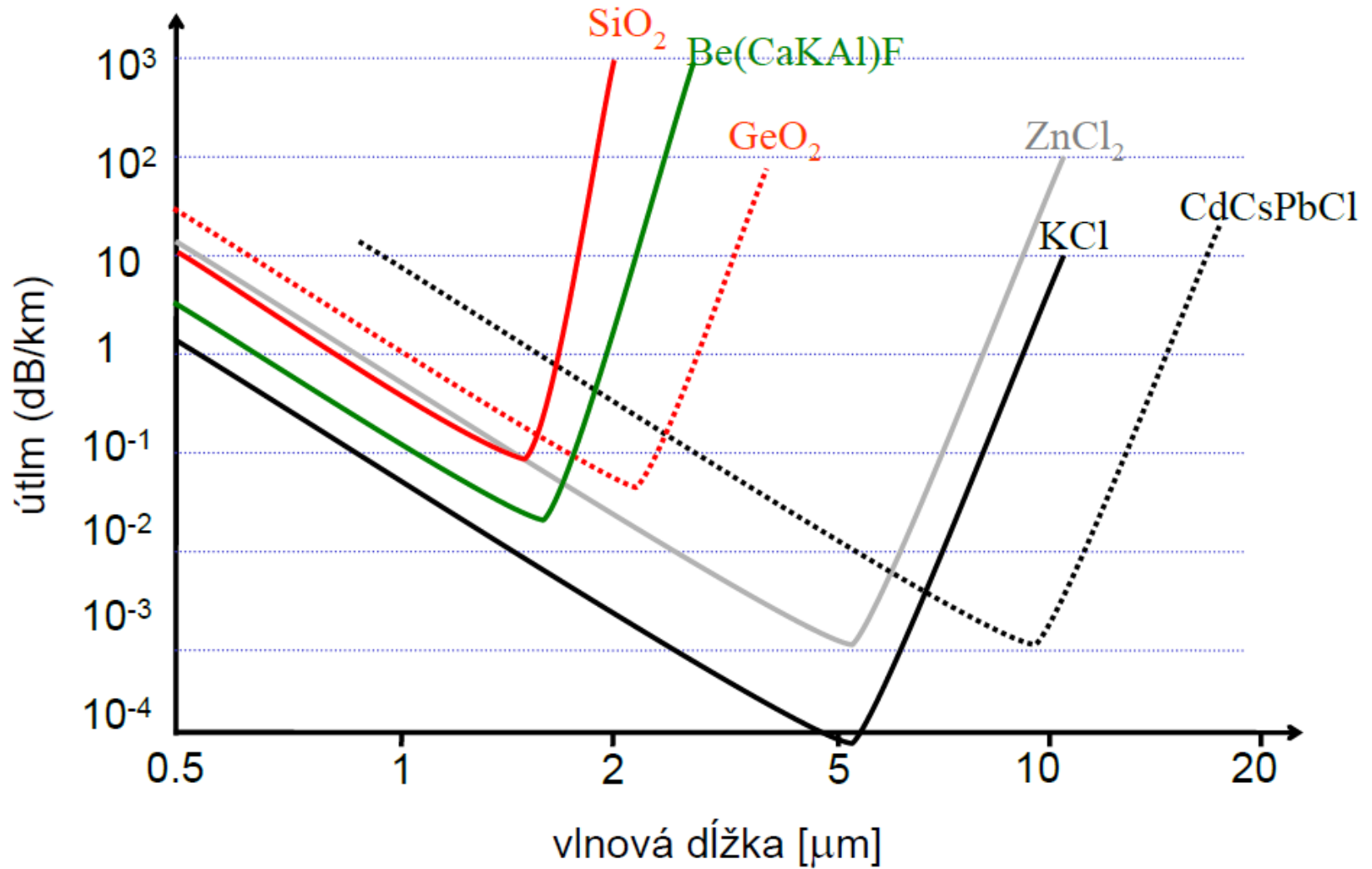

Postupný pokles útlmu OV so zdokonaľovaním technológie výroby

Obr. Typické straty v komunikačných optických vláknach SiO₂

Optické vlákno		Optické straty – útlm [dB/km]			
rozmery	typ	780nm	850nm	1300nm	1550nm
9/125μm	SM	3,0	2,5	0,5 ÷ 0,8	0,2 ÷ 0,4
50/125μm	MM	3,5 ÷ 7,0	2,7 ÷ 6,0	0,7 ÷ 4,0	0,6 ÷ 3,5
62,5/125μm	MM	4,0 ÷ 8,0	3,0 ÷ 7,0	1,0 ÷ 4,0	1,0 ÷ 4,0
100/140μm	MM	4,5 ÷ 8,0	3,5 ÷ 7,0	1,5 ÷ 5,0	1,5 ÷ 5,0
110/125μm	MM		15		
200/230μm	MM		12		

Obr. Nové materiály pre optické vlákna

Tlmenie optických vlákien je spôsobené:

- **vlastnou absorpciou:** tepelné straty na vlastných molekulách optického materiálu OV – prevádzka na troch vlnových dĺžkach (850, 1310 a 1550 nm)
- **nevlastnou absorpciou:** straty optického výkonu na nečistotách (molekuly kovov, ióny OH^- (OV na báze SiO_2), resp. CH^- (POF))
- **lineárny rozptyl:** materiál jadra a plášťa OV nie je ideálne homogénny
  - je to hlavná zložka útlmu OV
  - jeho veľkosť rastie so štvrtou mocninou pracovnej vlnovej dĺžky
- **nelineárny rozptyl:** dochádza ku zmene vlnovej dĺžky a z hľadiska spracovania vlnovej dĺžky je táto časť energie stratená
- **straty mikroohybmi:** (rádovo mm a menšie) sú kritické pre SM OV
- **straty makroohybmi:** (rádovo desiatky mm) vznikajú pri manipulácii s OV

Materiálová absorpcia predstavuje straty, ktoré súvisia s materiálom, z ktorého je vyrobené OV a s procesom jeho výroby.

Znižuje optický výkon vplyvom premeny na teplo

- **vlastná absorpcia:** je spôsobená interakciou svetla prechádzajúceho optickým materiálom a základnými stavebnými prvkami (atómami) optického materiálu (OV)
  - je to absorpcia v **infračervenej oblasti**
    - je to spôsobené **kmitaním celých molekulových útvarov**
    - s touto absorpciou **sa dá čiastočne** pracovať, pretože ak sú molekulové útvary ťažšie, svetlo ich nerozkmitá a to sa práve využíva k posunutiu IR absorpcie k nižším vlnovým dĺžkam
    - musí sa síce opustiť veľmi dobrý materiál SiO_2 , ale u nových materiálov je absorpcia zase o niečo nižšia
  - absorpcia v **ultrafialovej oblasti**
    - je to spôsobené **absorpciou s valenčnými elektrónmi** a z technologického hľadiska je to zatiaľ **neodstrániteľný problém**
  - absorpcia **vlastným materiálom** (napr. SiO_2)
    - absorpcie materiálom SiO_2 sú veľmi malé (závisia od vlnovej dĺžky)

- **nevlastná absorpcia:** je spôsobená prímiesami, ktoré sa dostali do materiálu na výrobu OV. Najväčší vplyv na absorpciu majú ióny vody OH^- (**hydroxilové skupiny**)
  - priebeh tlmenia iónov OH^- má dva základné vibračné módy
    - na $2.7\mu\text{m}$
    - na $4.2\mu\text{m}$
    - od týchto základných módov vznikajú ďalšie harmonické
      - na $1.38\mu\text{m}$, $0.95\mu\text{m}$ a na $0.72\mu\text{m}$
      - a ich kombinačné zložky $1.24\mu\text{m}$, $1.13\mu\text{m}$ a $0.88\mu\text{m}$
  - prímiesi iónov OH^- v skle vytvárajú mikrotrhlky, vďaka ktorým sú sklenené OV náchylné na praskanie
  - ďalšie prímiesi, ktoré zvyšujú tlmenie OV sú ióny kovov (pomer $1:10^9$)

Ióny	Vlnová dĺžka absorpcie (nm)	Tlmenie (dB/km)
Cr^{3+}	625	1.6
C^{2+}	685	0.1
Cu^{2+}	850	1.1
Fe^{2+}	1100	0.68
Fe^{3+}	400	0.15
Ni^{2+}	650	0.1
Mn^{3+}	460	0.2
V^{4+}	725	2.7

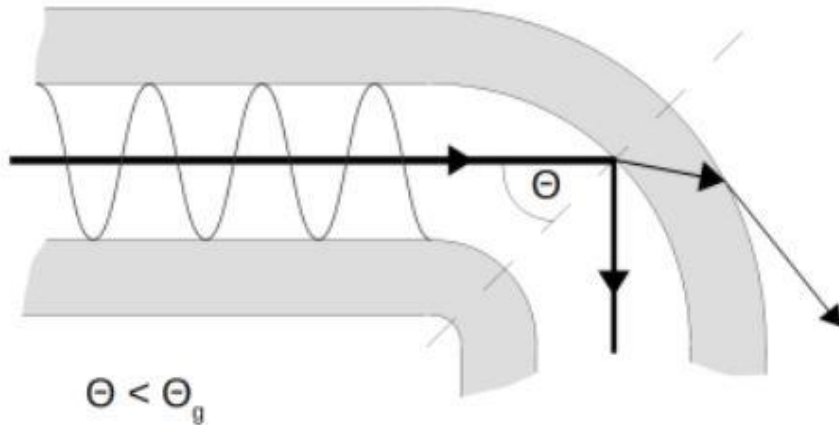
Materiálový rozptyl predstavuje straty, ktoré súvisia s prechádzajúcim svetelným lúčom (signálom) v jadre OV

- **lineárny rozptyl:** má za dôsledok lineárny prechod časti optického výkonu obsiahnutého v jednom vide do vidu nového (druhého)
  - **Rayleighov rozptyl** je dominujúci v optických prenosových oknách (Je priamo úmerný 8 mocnине indexu lomu n_1 a klesá so 4 mocninou vlnovej dĺžky λ)
    - vzniká **tepelnými kmitmi** kryštalickej mriežky materiálu OV
    - je dôsledkom **malých náhodných nehomogenít** atómovej štruktúry OV (v porovnaní s vlnovou dĺžkou použitého prenášaného optického signálu)
    - tento **jav sa nedá odstrániť** ani podchladením OV na absolútnu nulu!!!
      - pri abs. „0“ dôjde k „zamrznutiu“ jednotlivých pozícií atómov v kryštalickej mriežke, ale svetlo sa potom okolo týchto útvarov ohýba a vznikajú straty rozptylom
    - dajú sa **čiastočne eliminovať** posunutím pracovnej frekvencie do IR oblasti
  - **Mieho rozptyl** vzniká na nehomogenitách veľkosťou porovnateľných s λ
    - **je spôsobený** nedokonalosťou valcovitej štruktúry vlnovodu, kolísaním priemeru jadra OV, napätím v OV, mikroskopickými bublinami a ďalšími aspektmi porovnateľnými s vlnovou dĺžkou
    - rozptyl sa zvyšuje významne pokiaľ geometrické nepravidelnosti **prekročia $1/10 \lambda$**
    - **dá sa čiastočne eliminovať**
      - zdokonalením výrobného procesu OV
      - odstránením nerovnomerností pri výrobe (ťahaní OV), atď.

- **nelineárny rozptyl:** je to interakcia prechádzajúceho svetla s molekulami materiálu OV
  - **Ramanov rozptyl** je spôsobený interakciou svetelnej vlny s kmitmi molekúl svetlovodného materiálu (OV)
    - rozptýlená svetelná vlna sa šíri oboma smermi
    - frekvenčný posun je taktiež v oboch (dopredu aj dozadu) smeroch
  - **Brillouinov rozptyl** je spôsobený interakciou akustických vln v svetlovode (jadre OV) a svetelnej vlny o nadkritickom výkone
    - frekvenčný posun je v oboch (dopredu aj dozadu) smeroch
  - **stimulovaný rozptyl** je jav, pri ktorom dochádza k rozptylu svetelnej vlny v dôsledku zrážok s tepelne kmitajúcimi atómami materiálu OV
    - frekvenčný posun je v do-prednom smere
  - **štvorvlnové zmiešavanie** je jav, pri ktorom interakciou dvoch a viacerých signálov rôznych vlnových dĺžok, vznikajú signály s novými vlnovými dĺžkami

Straty ohybom predstavuje straty, ktoré súvisia s prechádzajúcim svetelným lúčom (signálom) v jadre OV

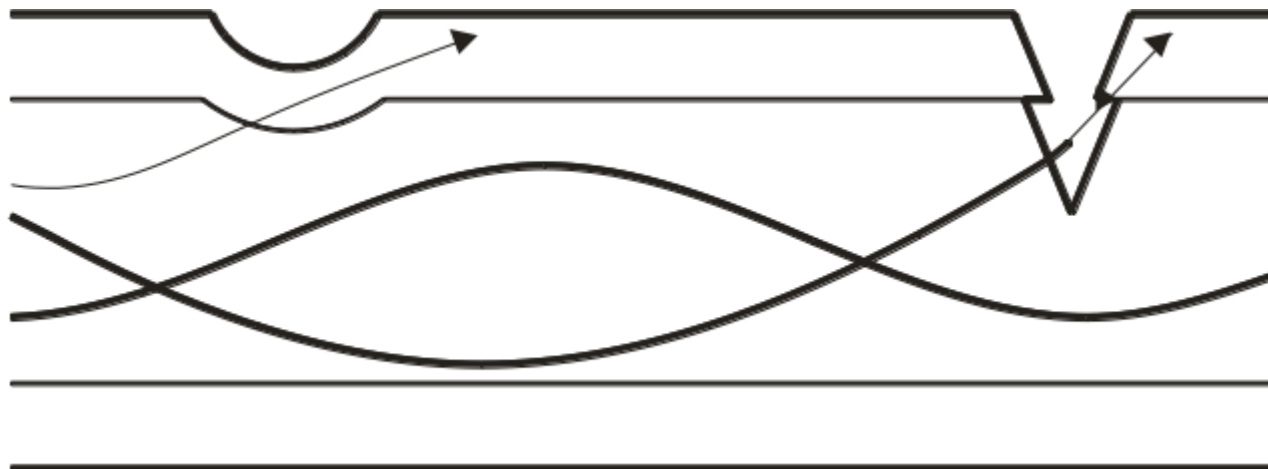
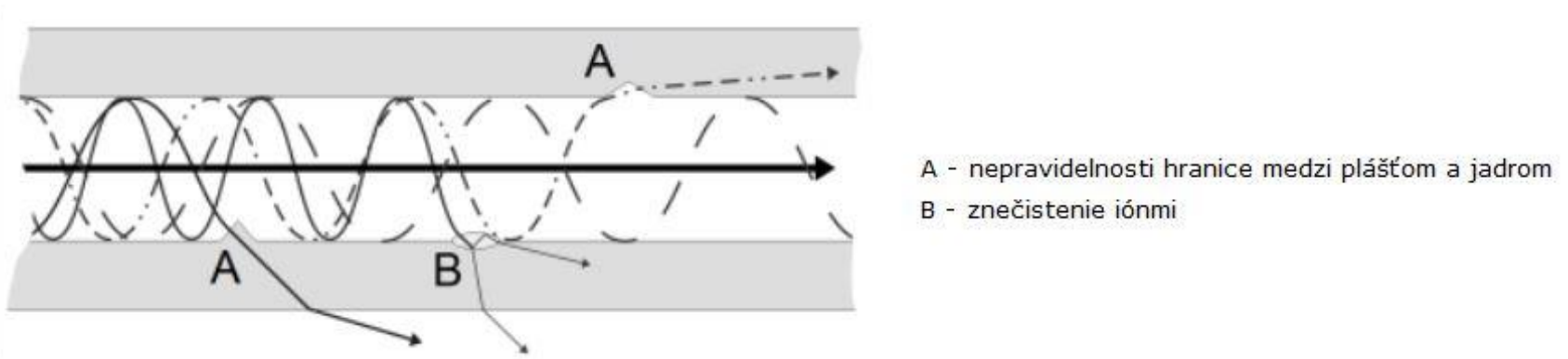
- **makroohyby**: časť vidu (lúča), ktorá sa nachádza na **vonkajšej strane** ohybu OV by sa musela šíriť **väčšou rýchlosťou** ako je rýchlosť svetla v danom prostredí, aby bola splnená podmienka kolmosti vlnoplochy ku smeru šírenia
  - toto nie je možné a časť energie je teda z vlákna vyviazaná (vyžiarená) von
  - **kritický polomer pri montáži!!!!**

θ - uhol dopadu čela svetelnej vlny na hranici jadro-plášť v ohybe optického vlákna

θ_g - hraničný uhol pre celkový vnútorný odraz

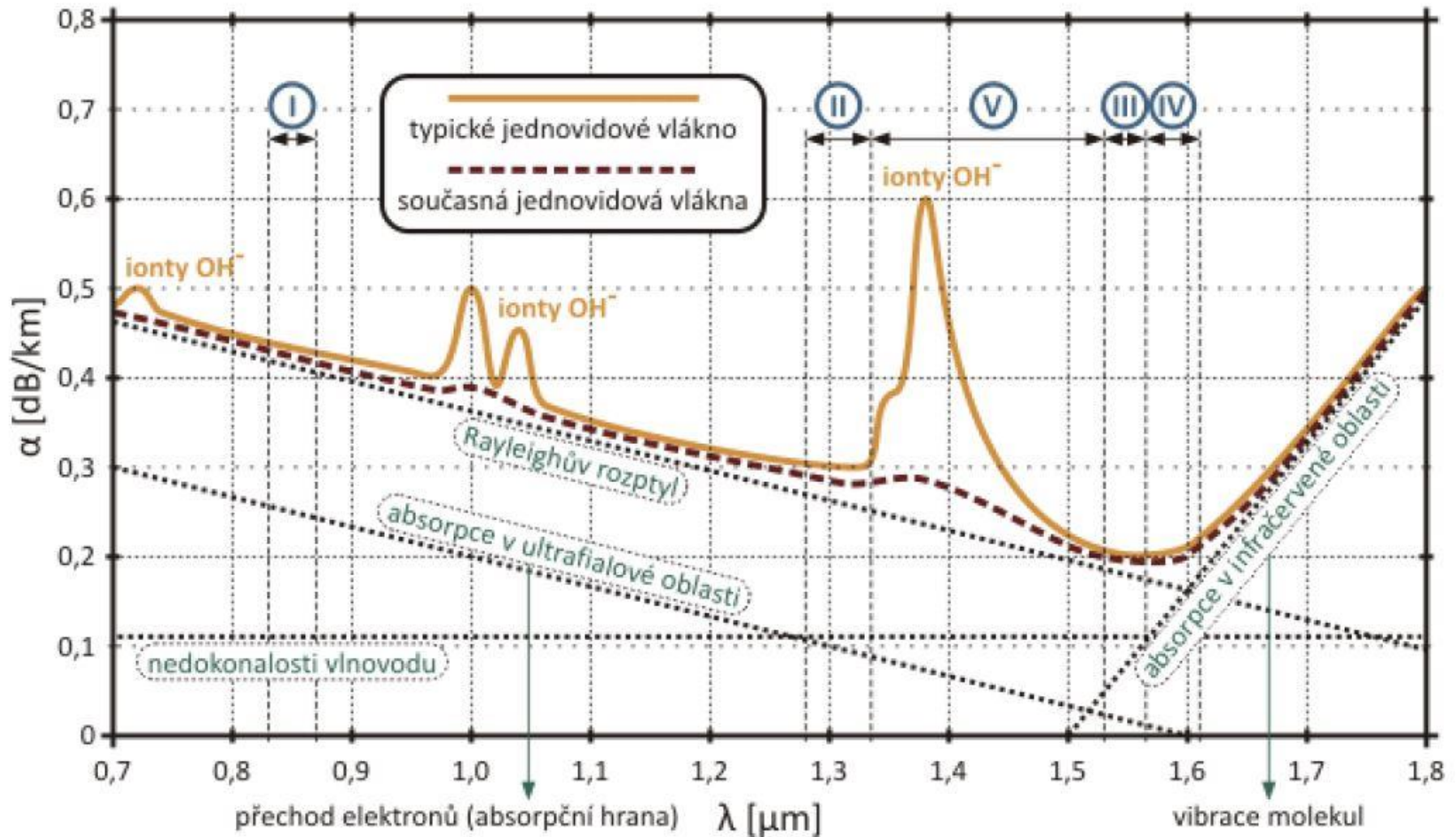
- **mikroohyby**: sú spôsobené existenciou drobných nedokonalostí povrchu OV, ktoré vznikajú napr. **pri výrobnom procese**
  - tieto straty (útlm, tlmenie) sú **závislé na vlnovej dĺžke svetla** a platí, že čím väčšia je λ tým väčšie sú straty
  - veľmi ťažko sa takéto tlmenie počíta, väčšinou sa určuje experimentálne

Útlm optických vláken

■ spektrální závislost tlmenia optických vláken

Pri prenose signálu OV sa využíva niekoľko prenosových „okien“

■ **I. okno (okolo 850nm):**

- útlmová charakteristika je tu veľmi klesajúca a dosahované hodnoty merného tlmenia sú, pre využitie hlavne pre diaľkové prenosy, príliš vysoké
- ako zdroje optického signálu sa väčšinou používajú LEDky

■ **II. okno (1280 až 1335nm):**

- prenosové okno využiteľné pre SI SM vlákna (9/125 μ m)
- dosahované hodnoty merného útlmu sú pod hodnotami 0.35dB/km, a preto je to okno vhodné pre stredne dlhé prenosy (do cca 60km)

■ **III. okno (1530 až 1565nm):**

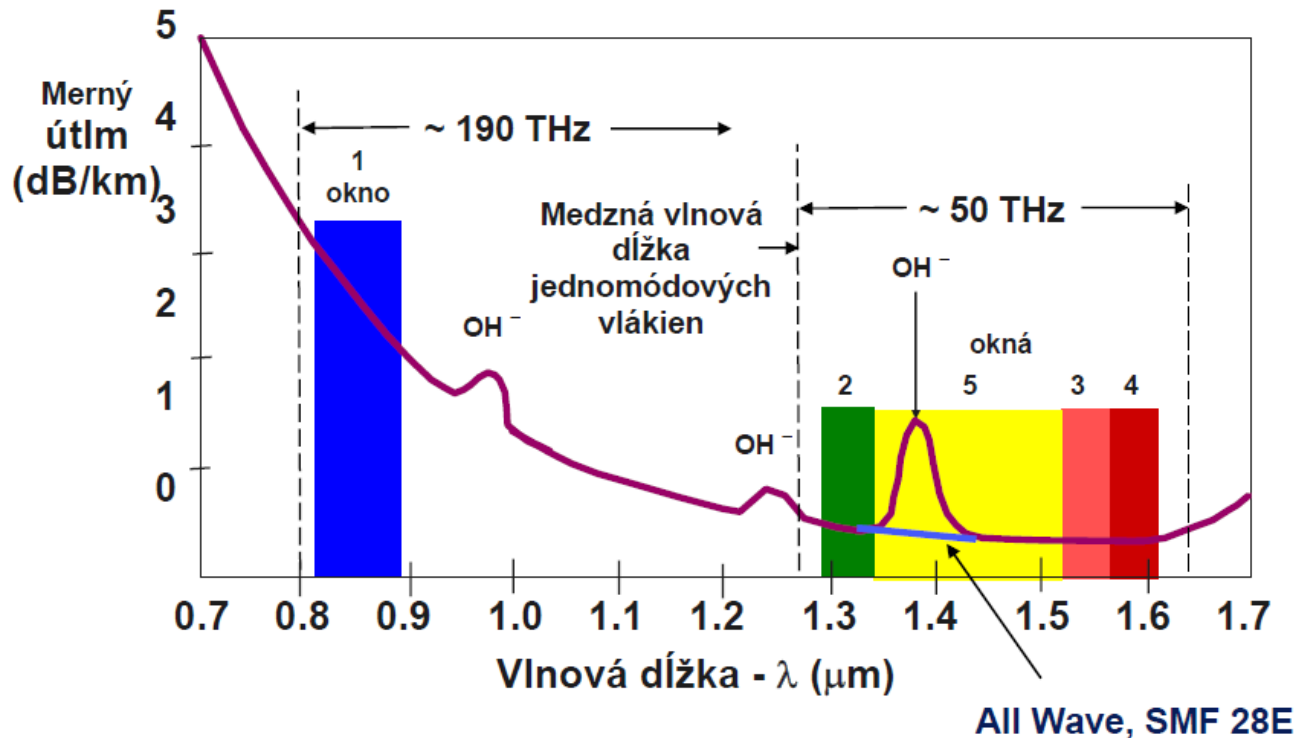
- v tomto okne je pre kremíkové SI SM vlákna minimum vloženého tlmenia (cca 0.2dB/km)
- použiteľné pre diaľkové prenosy (SI SM, LD) nad 60km

■ **IV. okno (1565 až 1610nm):**

- okno sa nachádza za absolútnym minimom merného tlmenia, ale hodnoty tlmenia sa od III. okna príliš nelíšia
- využitím WDM systémov sa dá pre diaľkové prenosy zdvojnásobiť prenosová kapacita kanála (systému)

■ V. okno (1335 až 1530nm):

- pre prenosy s OV u ktorých bola zvládnutá výroba OV **eliminujúcich prímеси OH⁻ iónov** natoľko, že sa stráca hlavné lokálne maximum na vlnovej dĺžke 1380nm
- spojené prenosové okná **III. až V.** potom tvoria súvislý prenosový kanál o **šírke pásma 50THz**

Disperzia optických vlákien

Disperzia optických vlákien - dochádza k deformácii tvaru impulzu

Vstupný impulz

Optické vlákno

Disperzné
prostredie

Skreslený výstup

Vstupný impulz

Optické vlákno

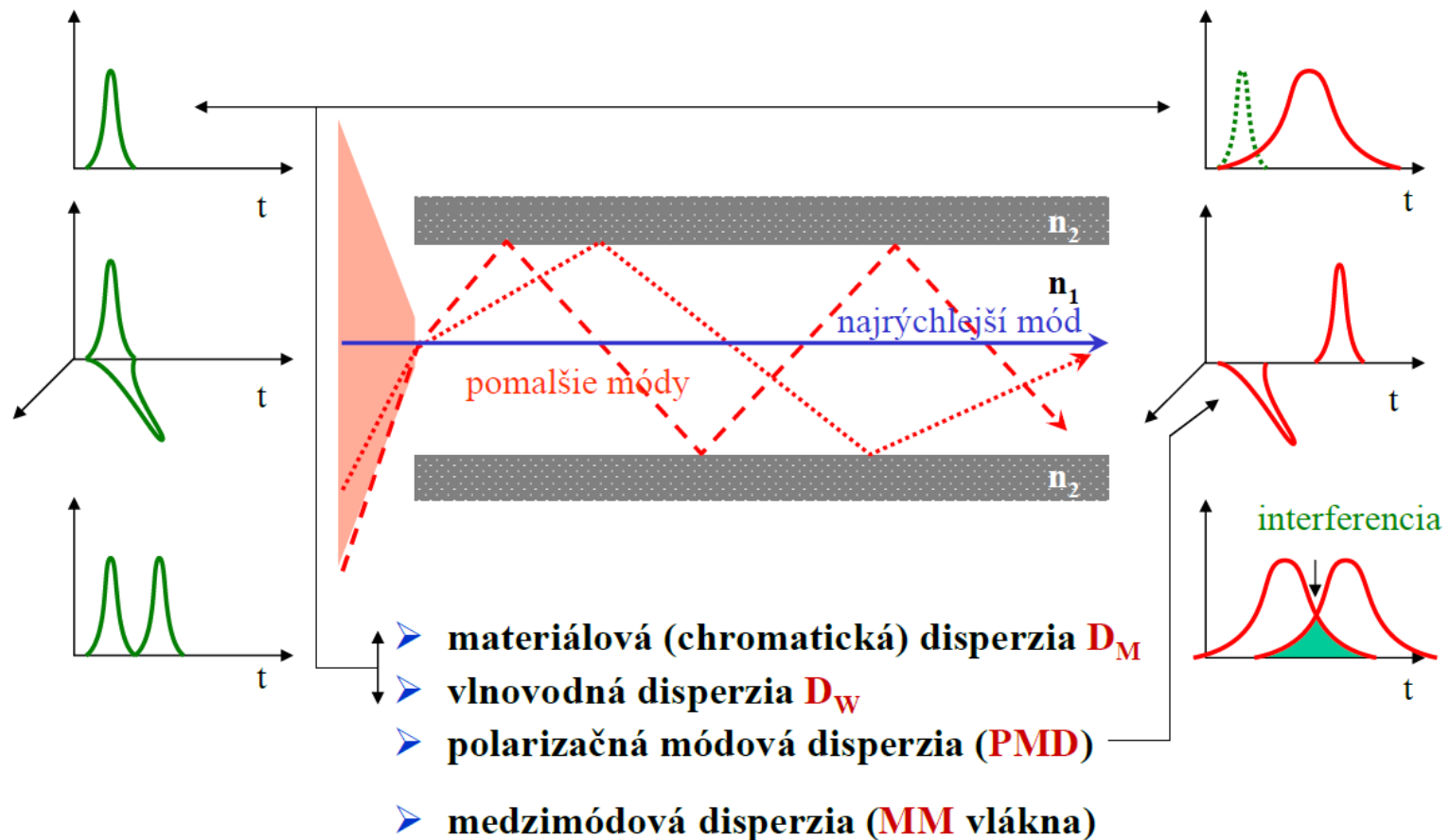
Disperzné
prostredie

Skreslený výstup

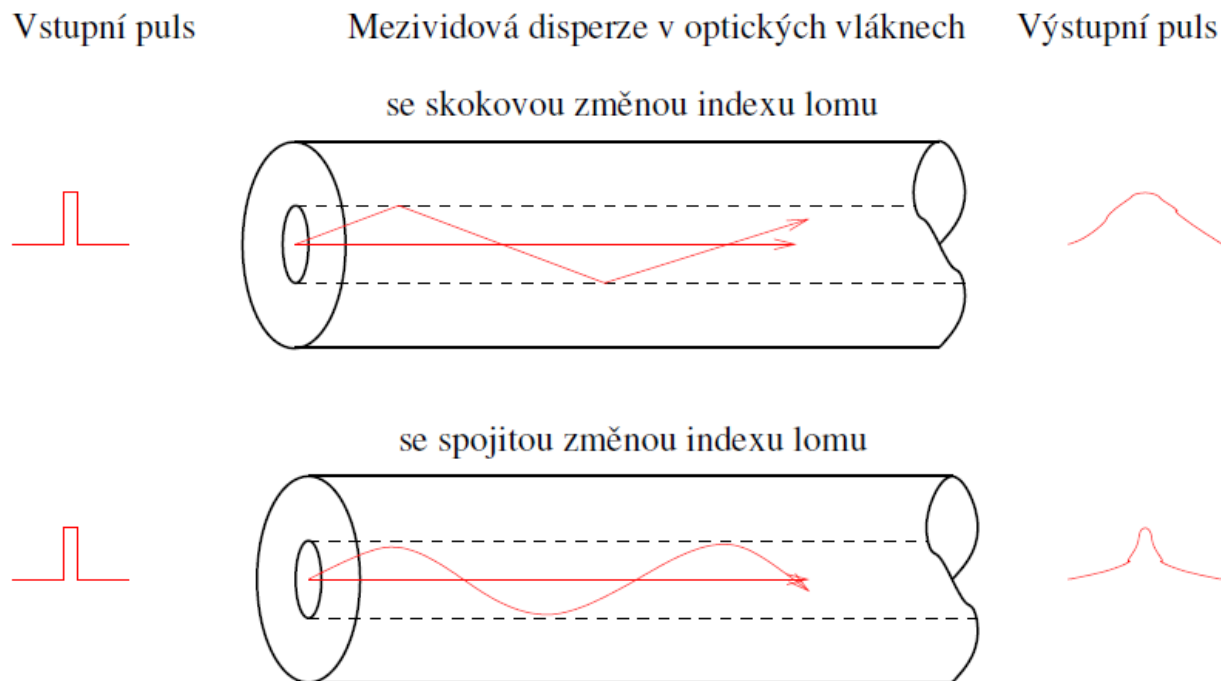

- typy disperzie:
  - medzividová (medzimódová) disperzia (dominuje hlavne v MM vláknach)
  - vnútrovidová (vnútromódová) disperzia
    - materiálová disperzia (prejavuje sa najvýznamnejšie) (chromatická)
    - vlnovodná disperzia (zanedbateľná voči materiálnej disperzii)
    - profilová disperzia (je pomerne malá a zanedbateľná)
  - polarizačná módová (vidová) disperzia (prejavuje sa pri veľkých prenosových rýchlostiach)

- disperzia je jav, pri ktorom sa najviac ovplyvňujú prenosové vlastnosti OV (max. dosiahnuteľnú prenosovú rýchlosť)

- **disperzia** má za následok **rozširovanie impulzov** prechodom cez OV
  - **zmenšuje sa** jeho **veľkosť** (amplitúda) a **zväčšuje sa** jeho **šírka**
  - tento jav sa volá **medzisymbolová interferencia**
    - môže dôjsť k prekrytiu impulzov, t.j. nadajú sa správne interpretovať log „0“ a log „1“

MEDZIVIDOVÁ DISPERZIA MNOHOVIDOVÝCH OPTICKÝCH VLÁKIEN

- šířka impulzov $\Delta\tau$ a šířka prenášaného pásma B pre SI MM vlákna

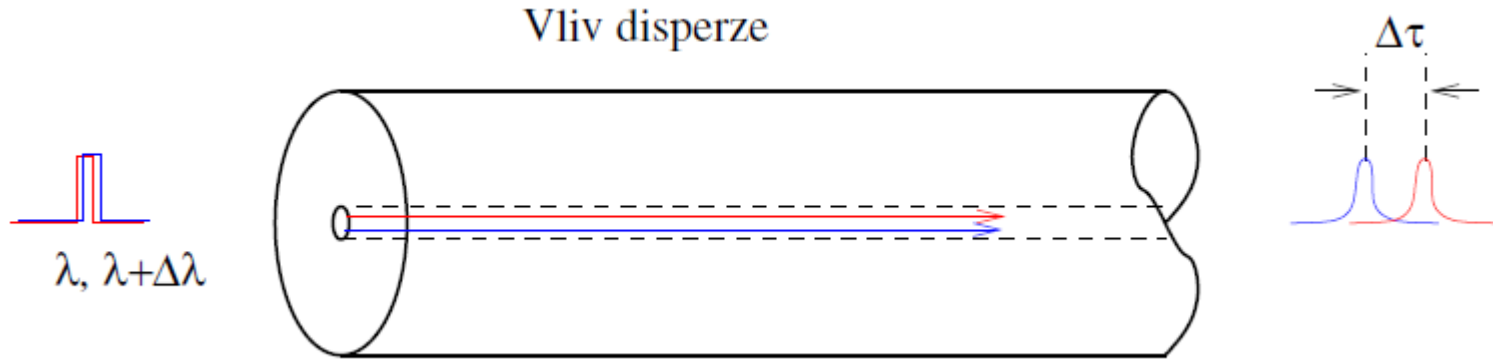
$$\Delta\tau \approx 50 \text{ nskm}^{-1} \rightarrow B \sim \frac{1}{\Delta\tau} = 20 \text{ MHzkm}$$

- šířka impulzov $\Delta\tau$ a šířka prenášaného pásma B pre GI MM vlákna

$$\Delta\tau \approx 500 \text{ pskm}^{-1} \rightarrow B \sim \frac{1}{\Delta\tau} = 2 \text{ GHzkm}$$

DISPERZIA JEDNOVIDOVÝCH OPTICKÝCH VLÁKIEN

- šírka impulzov $\Delta\tau$ a šírka prenášaného pásma B pre SI MM vlákna

$$D = \frac{1}{\alpha} \frac{\Delta\tau}{\Delta\lambda} = \frac{1}{c} \frac{\Delta N}{\Delta\lambda} \text{ [pskm}^{-1}\text{nm}^{-1}\text{]}$$

$N = n - \lambda \frac{dn}{d\lambda}$ je skupinový index lomu

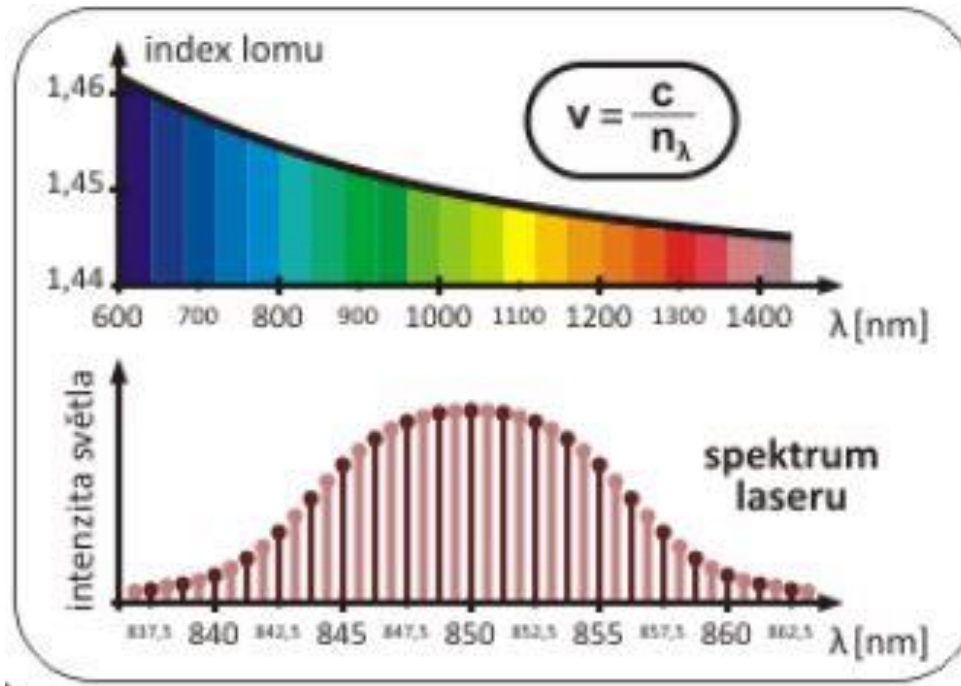
- čistý SiO_2

Vlnová dĺžka $\lambda(\mu\text{m})$	Index lomu	Skupinový index lomu	Disperzia ($\text{pskm}^{-1}\text{nm}^{-1}$)
0,850	1,45250	1,46572	-84
1,310	1,44680	1,46164	4
1,550	1,44402	1,46260	22

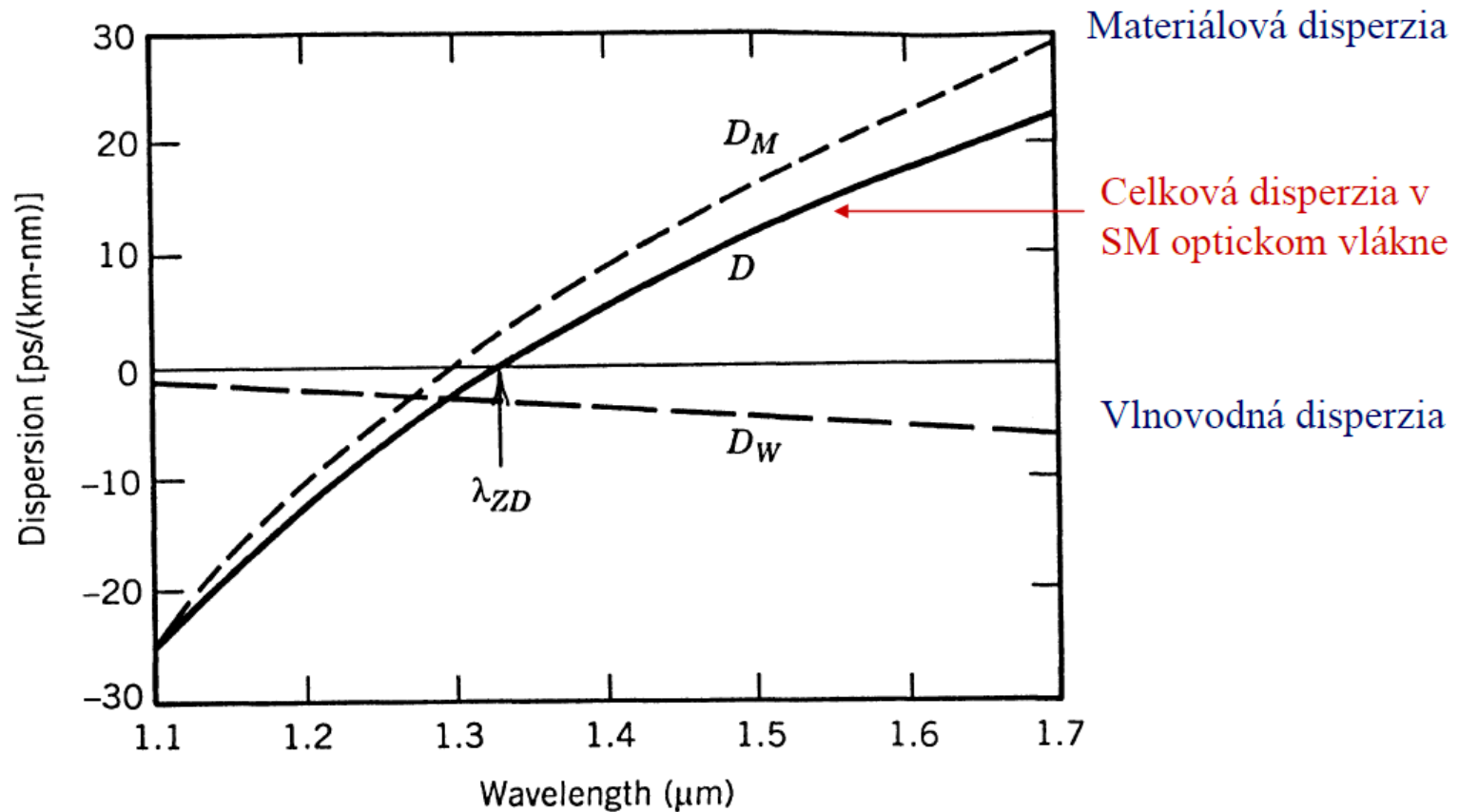

Materiálová disperzia je zapríčinená tým, že prenášaný svetelný lúč je zložený z veľkého počtu rôznych vlnových dĺžok a tieto jednotlivé vlnové dĺžky (čiastkové zložky) sa **šíria rôznou rýchlosťou**

- **na konci OV** sa jednotlivé zložky spektra **skladajú s časovými rozdielmi**, tzn. s **iným časovým priebehom** ako na jeho **začiatku**

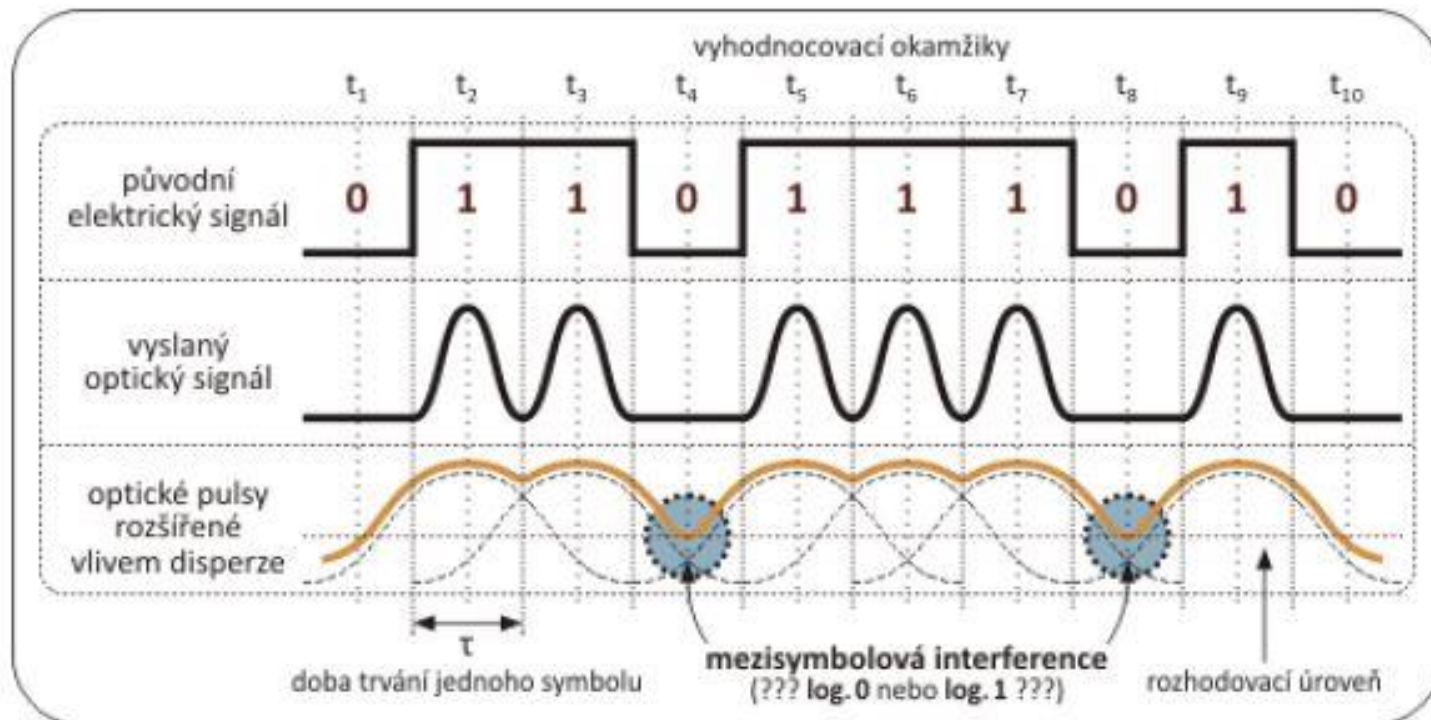

■ spektrálna závislosť disperzie v SM vlákne

- **minimum súhrnnej disperzie** je na inej vlnovej dĺžke (**1310 nm**) ako je **minimum útlmu (1550 nm)!!!**

- všeobecne sa dá povedať, že **čím je kratšia vlnová dĺžka tým pomalšie sa lúč šíri**
- nenulová šírka spektra je typická vlastnosť optických signálov
  - postranné spektrálne čiary laserov (PD) majú pôvod vo fyzikálnej podstate činnosti lasera

Vlnodová disperzia vzniká v dôsledku zmeny tvaru vidu v závislosti od vlnovej dĺžky

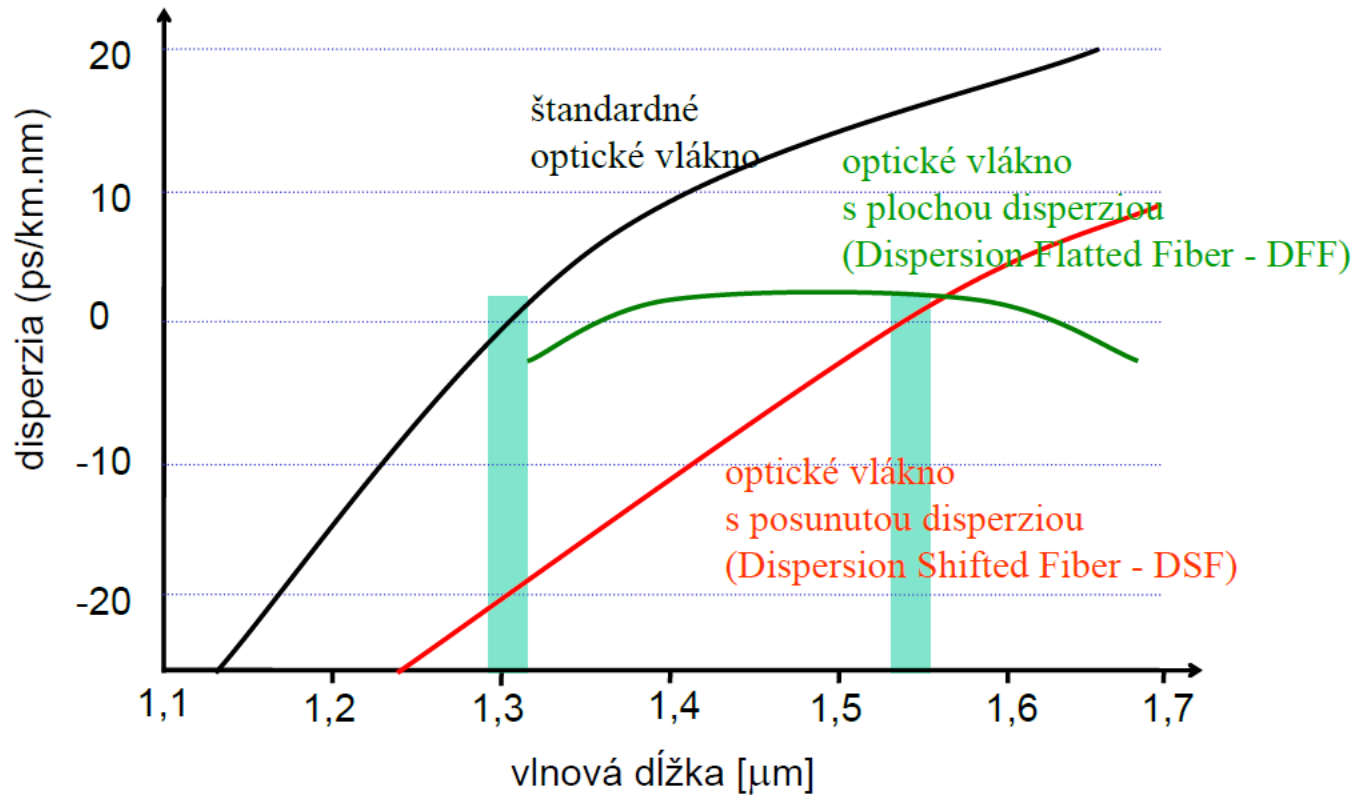
- **zanedbateľná u MM** vlákien ale **podstatná u SM** vlákien
- tento parameter je **vždy záporný** a umožňuje nám teda kompenzovať materiálovú disperziu, pretože **celková disperzia je súčtom** **materiálovej, vlnodovej a profilovej disperzie**

Profilová disperzia je **závislosť relatívneho** (pomerného) **rozdielu indexov lomu** jadra a plášťa OV **od vlnovej dĺžky**

$$\Delta = \frac{n_1 - n_2}{n_1}$$

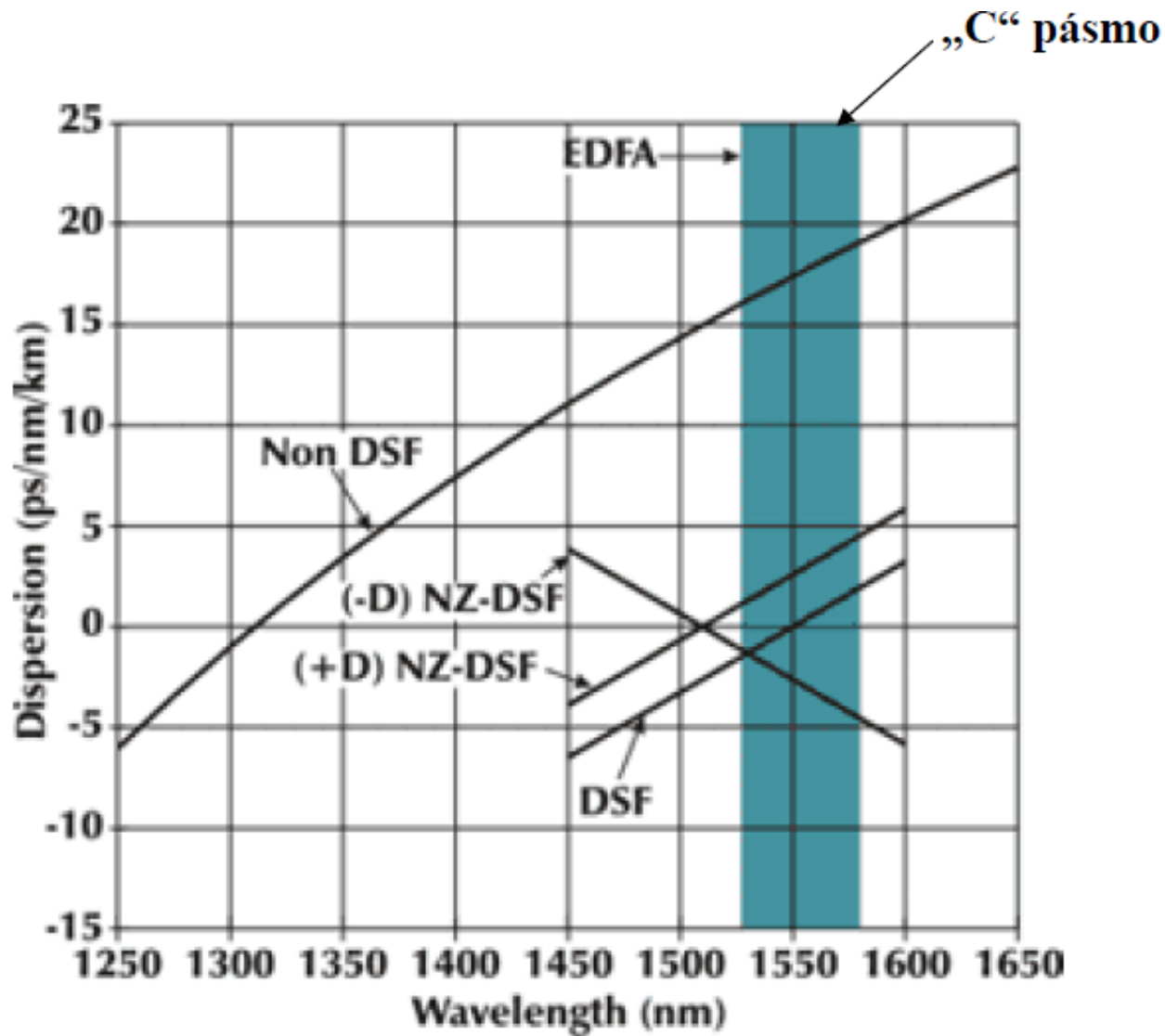
- je pomerne malá a zanedbateľná

■ spektrálna závislosť SM vlákna s upravenou disperziou

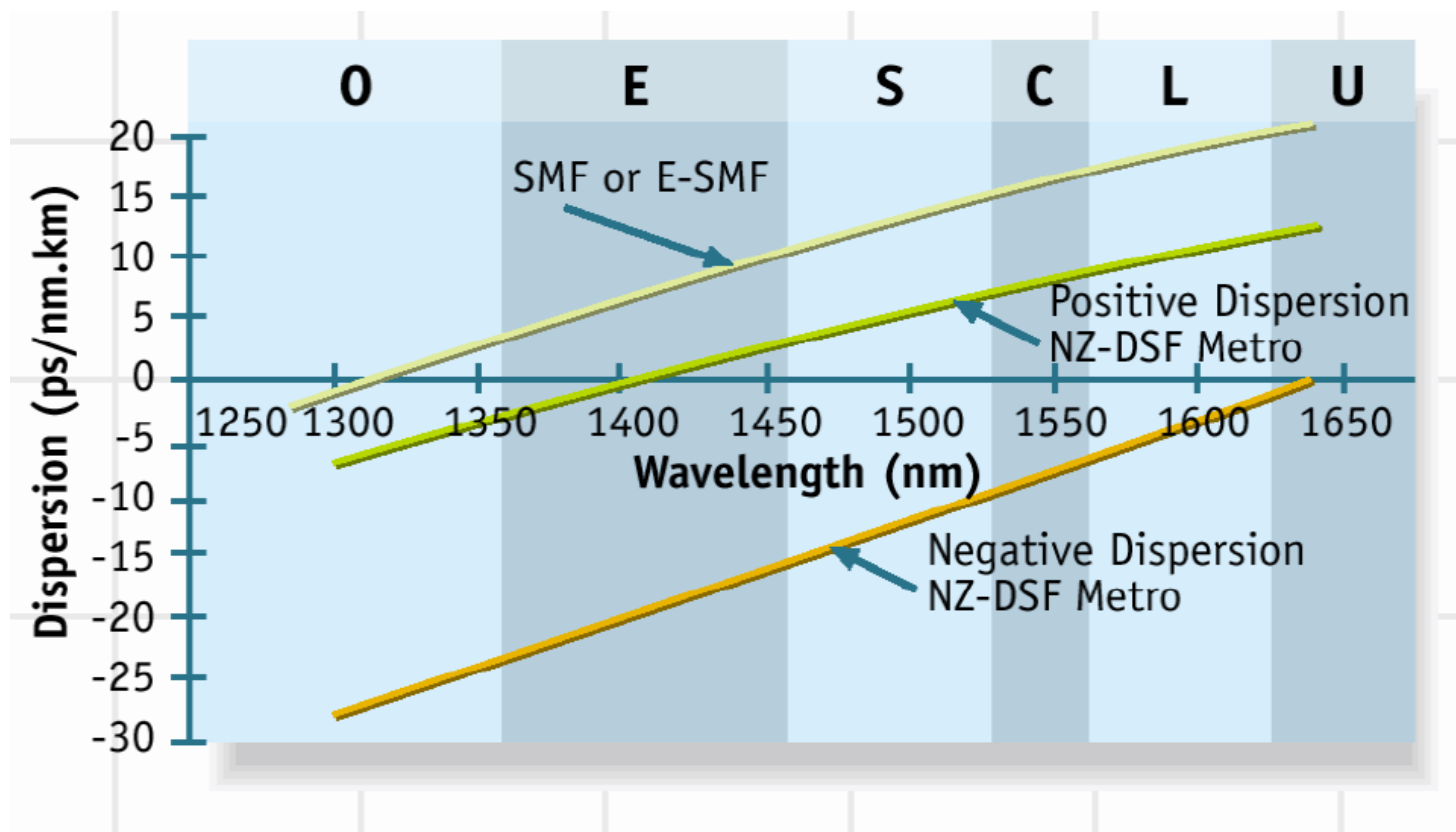

SDH	Pren. rýchlosť (Gbits ⁻¹)	Bit. interval (ps)	Max. disperzia (pskm ⁻¹ nm ⁻¹)	Prekl. vzdialenosť (km)
STM-6	2,5	400	40	400
STM-64	10	100	10	25
STM-256	40	25	2,5	1,5

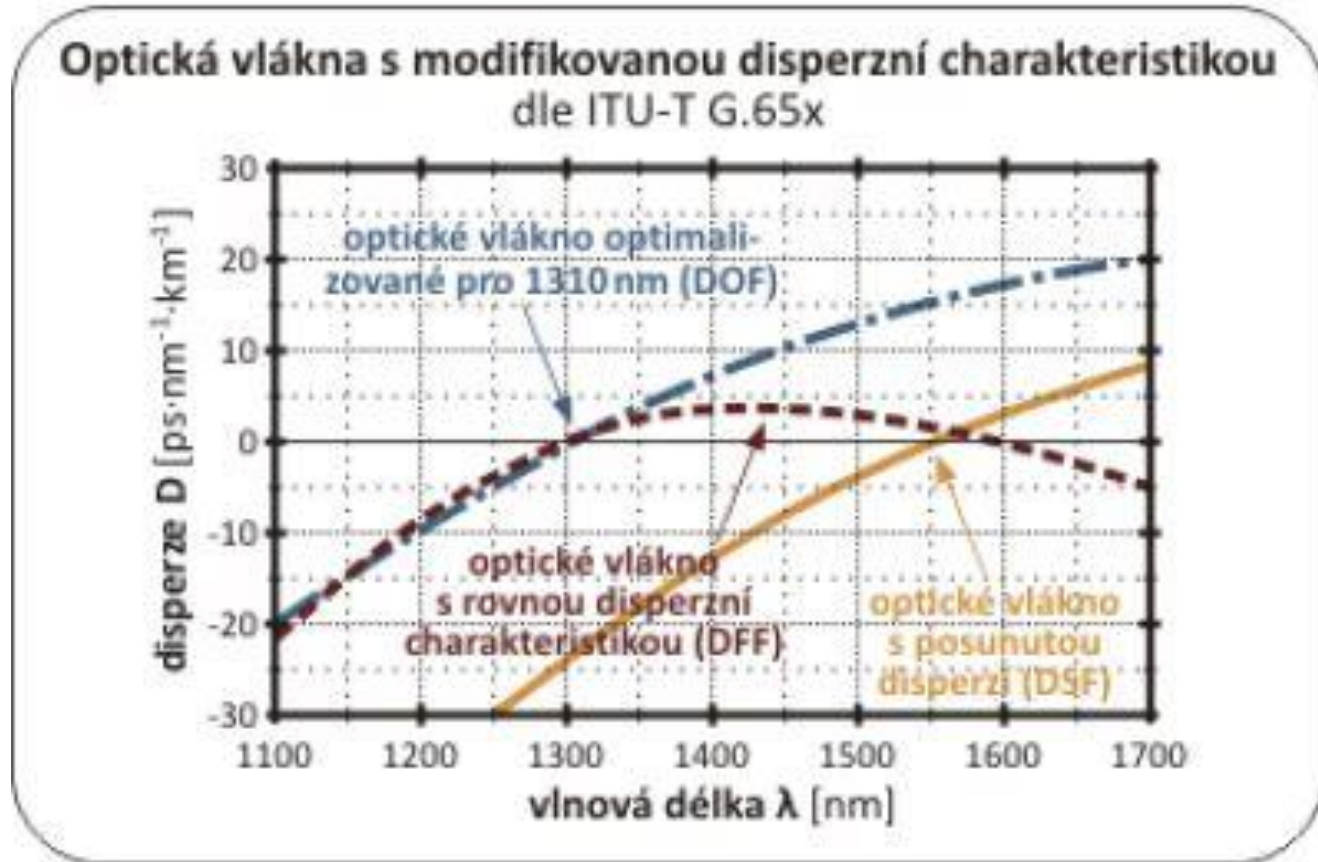
Obr. Disperzia v disperzne posunutých jednovídrových optických vláknach (DSF)

Obr. Disperzia v disperzne posunutých jednovidových optických vláknach (DSF)

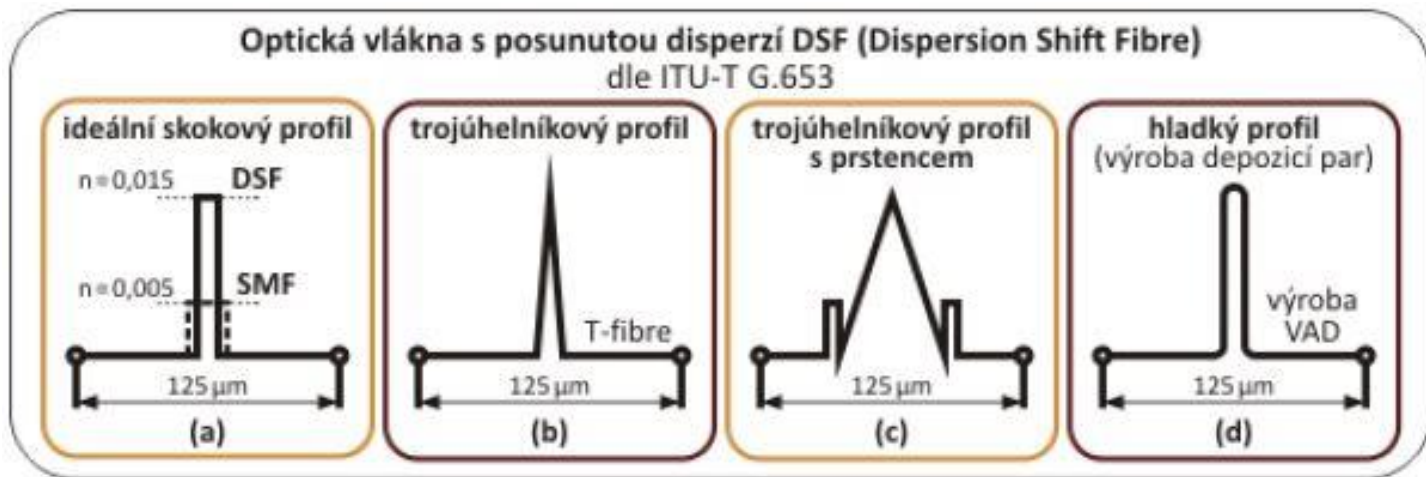

Obr. OV s modifikovanou disperznou charakteristikou podľa normy ITU-T G.65x

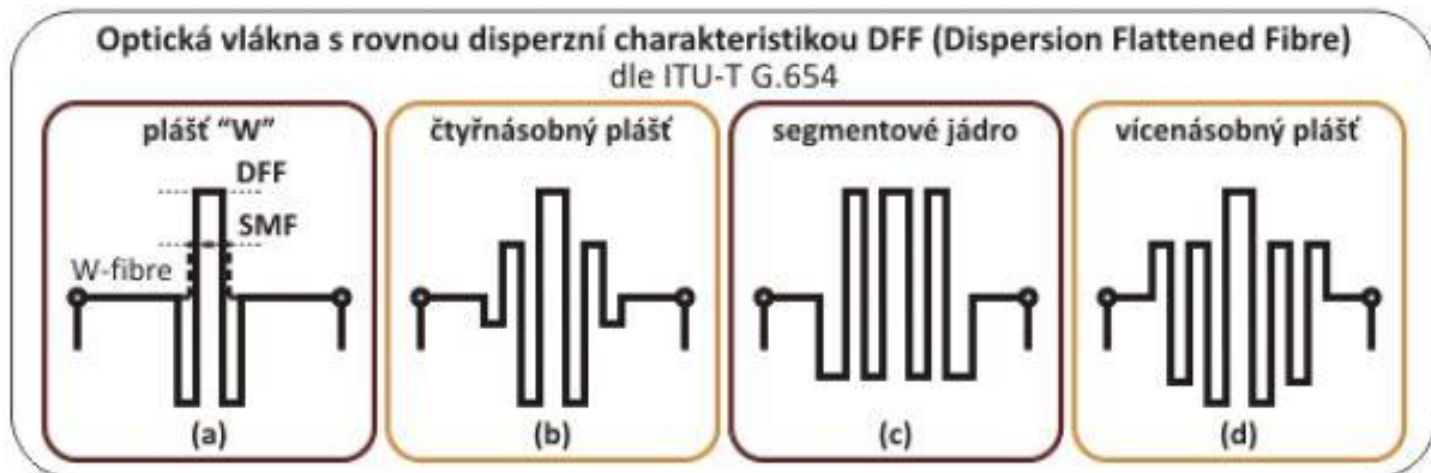

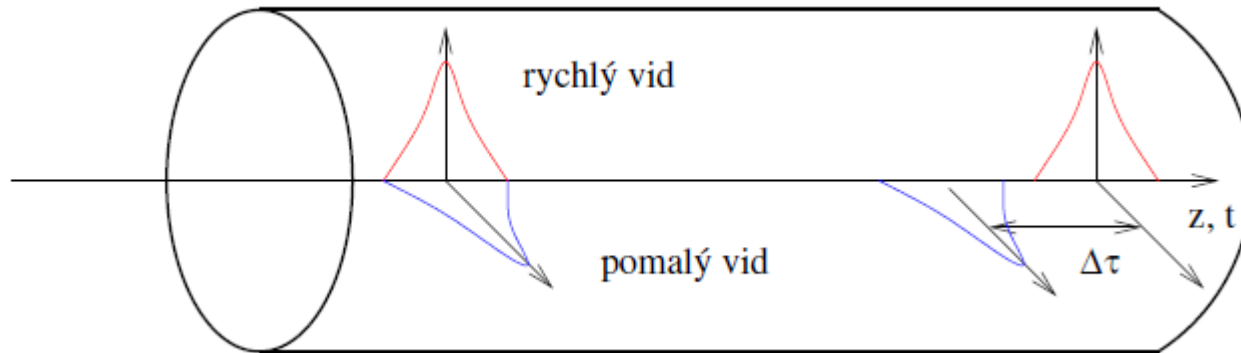
Obr. OV s posunutou disperziou (DSF) podľa ITU-T G.653

Obr. OV s rovnou (plochou) disperznou charakteristikou (DFF) podľa ITU-T G.654

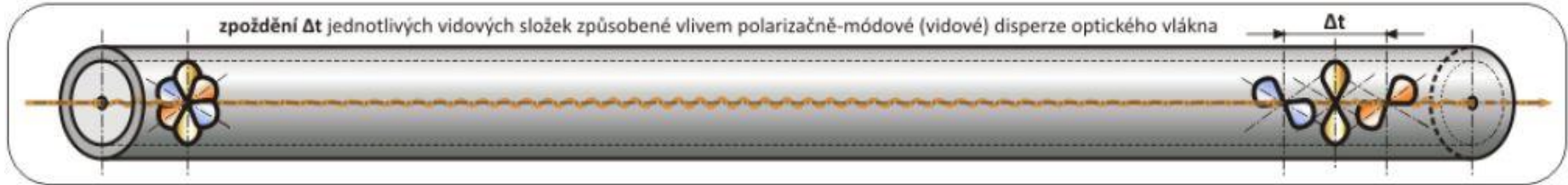
Polarizačná vidová (módová) disperzia (PMD) sa prejavuje rôznou rýchlosťou šírenia, jednotlivých vidových zložiek prenášaného optického signálu

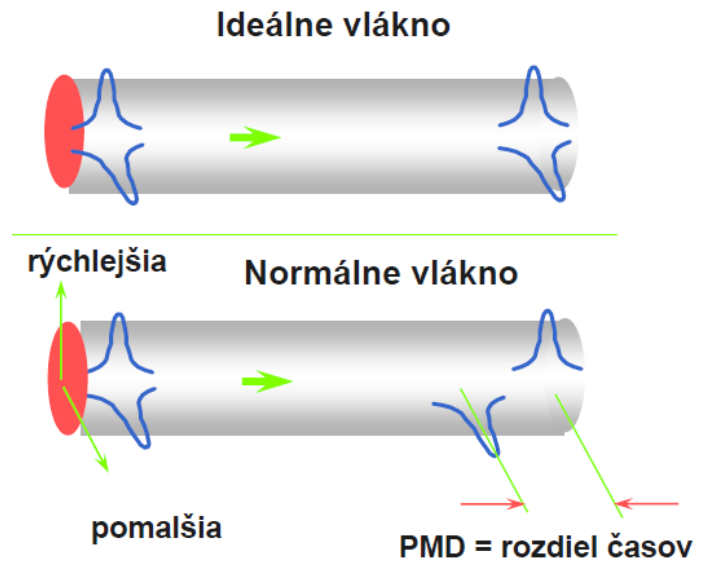
Optické vlákno

- príčinou vzniku PMD je **anizotropia**
  - to je **rôznosť indexu lomu** v osiach x a y priečnych ku smeru šírenia
- **PMD** tvorí hranicu prenosových vlastností OV, pretože **sa zatiaľ nedá potlačiť**
  - dá sa však **čiastočne eliminovať** zavedením špeciálnych OV, ktoré sú priestorovo (geometricky) orientované

■ Polarizačná vidová disperzia (PMD)

■ Príklad: 400 km optického vlákna

SDH	Pren. rýchlosť (Gbits ⁻¹)	Max. PMD (ps)	Koeficient PMD (pskm ^{-1/2})
STM-6	2,5	40	2
STM-64	10	10	0,5
STM-256	40	2,5	0,125

■ Príklad: 40 Gbits⁻¹ optický prenosový systém

Koeficient PMD (pskm ^{-1/2})	Prekl. vzdialenosť (km)
0,5	25
0,1	620
0,05	2 500

Šírka prenosového pásma

- s disperziou súvisí šírka prenosového pásma, disperzia rastie s dĺžkou vlákna priamo úmerne, takže **po trase sa šírka pásma znižuje**
  - napr.: nech má vlákno súčiniteľ šírky pásma 500MHz/km, na dĺžke trasy 10km je možné očakávať výslednú šírku pásma len 50 MHz

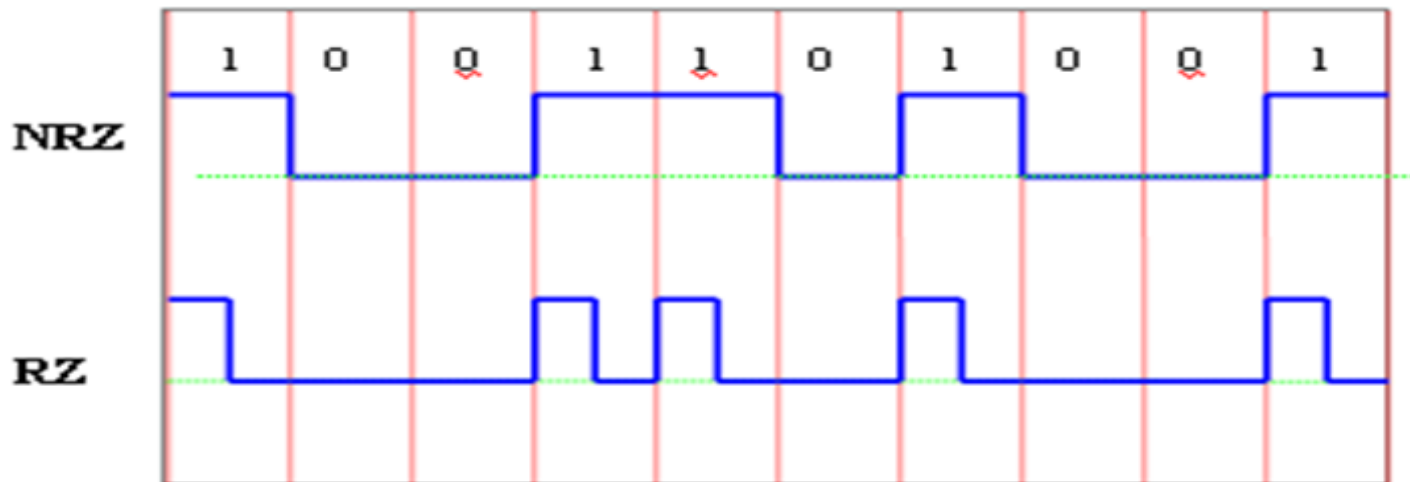
$$BW_{\text{opt}} = \frac{\text{Bandwidth*Length Product}}{\text{Length of fiber}}$$

$$BW_{\text{el}} = 0.707 \times BW_{\text{opt}}$$

- vstup: šírka pásma = 1000 MHz*km, dĺžka opt. vlákna = 10km
- výstup:
  - optická šírka pásma = 100 MHz
  - elektrická šírka pásma = 70.7 MHz

Prenosová rýchlosť

- pre kódy RZ je prenosová rýchlosť **rovná maximálnej frekvencii** na vedení
  - **optické komunikácie** pracujú s kódovaním RZ, preto sa dá **prenosová rýchlosť popísať priamo šírkou pásma**
- pre kódy NRZ je prenosová rýchlosť **2x väčšia** ako je **maximálna** možná **frekvencia** na vedení

Šírka pásma

- **elektrická šírka pásma:** je taká veľká, kde pokles napätia je menší ako 3dB

$$-3dB = 20 \log(U_x)$$

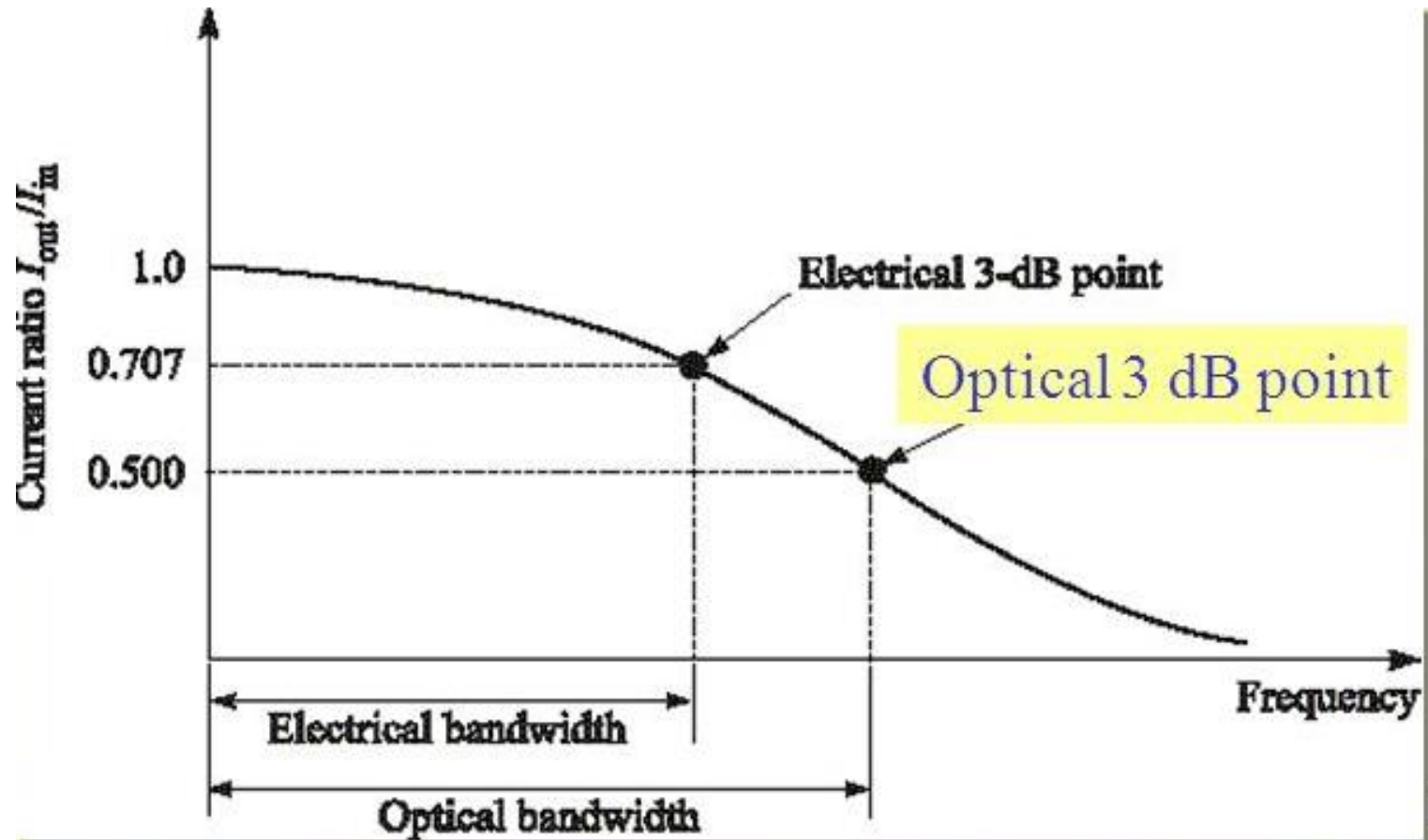
kde U_x je pomer výstupného napätia ku vstupnému a $U_x = 0.7079458$

- **optická šírka pásma:** tu platí to isté, ale pretože sme vo výkonovej oblasti, tak 3dB sú polovica signálu

$$-3dB = 10 \log(P_x)$$

kde P_x je pomer výstupného výkonu ku vstupnému a $P_x = 0.5011872$

Obr. Optická šířka pásma vs. elektrická šířka pásma

Obr. Typické šírky prenášaného pásma v komunikačných optických vláknach SiO₂

Optické vlákno		Šírka pásma × dĺžka optického vlákna [MHz × km]			
rozmery	typ	780nm	850nm	1300nm	1550nm
9/125μm	SM	~2000	~2000	~20000	4000 ÷ 20000
50/125μm	MM	150 ÷ 700	200 ÷ 800	400 ÷ 1500	300 ÷ 1500
62,5/125μm	MM	100 ÷ 400	100 ÷ 400	200 ÷ 600	150 ÷ 500
100/140μm	MM	100 ÷ 400	100 ÷ 400	100 ÷ 400	100 ÷ 300
110/125μm	MM		17		
200/230μm	MM		17		

Fiber Type	Bandwidth
Single Mode	100 GHz-km
Graded Index	500 MHz-km at 1300 nm 160 MHz-km at 850 nm
Step Index	20 MHz-km

Aplikačné parametre OV

Jednovidové OV (SI SM)

- **merný útlm:** 0.35dB/km (1310nm), 0.2dB/km (1550nm)
- **šírka pásma:** pre 1310nm je omnoho viac ako 100GHz.km
- **použitie:** dlhé trasy, zdroj LD, vysoké prenosové rýchlosti

Mnohovidové OV (SI MM)

- **merný útlm:** 2.6 až 50dB/km (850nm)
- **šírka pásma:** 6 až 50MHz.km
- **použitie:** krátke trasy (medzi budovami), zdroj LED, malá šírka pásma

Mnohovidové OV (GI MM)

- **merný útlm:** 2 až 10dB/km (850nm), 0.5dB/km (1310nm), 0.25dB/km (1550nm)
- **šírka pásma:** 300MHz.km až 1.5GHz.km
- **použitie:** LAN siete

Kontrolné otázky

- Čo definuje NA?
- Čo je akceptačný uhol OV?
- Čo je vid (mód)?
- Pomocou čoho sa stanovuje počet vedených vidov v OV?
- Aká je veľkosť normalizovanej (normovanej) frekvencie pre jednovidový režim SM vlákna?
- Čím znižujeme počet prenášaných vidov v OV?
- Čo spôsobuje (ovplyvňuje) tlmenie pri šírení signálu v OV?
- Čo neovplyvňuje tlmenie pri šírení signálu v OV?
- Čím (akými faktormi) je spôsobené tlmenie signálu OV?
- Čím je zapríčinené (spôsobené) tlmenie „vlastnou absorpciou“?
- Čím je zapríčinené (spôsobené) tlmenie „nevlastnou absorpciou“?
- Aký následok má lineárny rozptyl materiálu OV?
- Aký následok má nelineárny rozptyl materiálu OV?

- Prečo vznikajú straty makroohybom OV?
- Čím sú spôsobene straty mikroohybom OV?
- Čo spôsobuje disperzia v OV?
- Na akej vlnovej dĺžke je minimum súhrnnej disperzie pre sklenené OV?
- Na akej vlnovej dĺžke je minimum tlmenia pre sklenené OV?
- Pre aký typ OV je vlnovodová disperzia zanedbateľná?
- Pre aký typ OV je vlnovodová disperzia podstatná?
- Pre aký typ OV je medzividová disperzia podstatná?
- Čím sa prejavuje PMD disperzia?
- Čo je elektrická šírka pásma?
- Čo je optická šírka pásma?

Zoznam použitých skratiek a symbolov

- α útlm (straty, tlmenie) optického vlákna
- α_{dB} tlmenia optického vlákna na jednotku dĺžky
- B šírka prenášaného pásma
- c rýchlosť svetla vo vákuu (cca $3 \cdot 10^8 \text{ ms}^{-1}$)
- CIP nosnou indukovaná fázová modulácia (Carrier Induced Phase Modulation)
- CPM krížová fázová modulácia (Cross Phase Modulation)
- dB jednotka tlmenia (decibel)
- D_M materiálová disperzia
- D_W vlnovodová disperzia
- DFF OV s plochou disperziou (Dispersion Flatter Fiber)
- DSF OV s potlačením chromatickej disperzie (Dispersion Shifted Fiber)
- DWDM hustý vlnový multiplex (Dense WDM)
- EDFA erbiom dopovaný optický zosilňovač (Erbium-doped Optical Fiber Amplifiers)
- FWM štvorvlnové zmiešavanie (Four Wave Mixing)
- GI gradientné OV (Graded Index)
- GI MM mnohovidové OV s plynulou zmenou indexu lomu (graded-index multimode)
- Gbps jednotka prenosovej rýchlosti (Gb/s , Giga bit za sekundu)

- ITU medzinárodná telekomunikačná únia ITU (International Telecommunication Union)
- km jednotka dĺžky (kilometer , 10^3)
- λ vlnová dĺžka
- LAN lokálna počítačová sieť (Local Area Network)
- LD polovodičový laser (Laser Diode)
- LED elektroluminiscenčná dióda, typ vysielacej diódy (Light-emitting Diode)
- μm jednotky dĺžky (mikrometer , 10^{-6})
- m jednotky dĺžky (meter)
- MAN mestská (metropolitná) sieť (Metropolitan Area Network)
- Mbps jednotka prenosovej rýchlosti (Mb/s, Mega bit za sekundu)
- MHz jednotka frekvencie (MegaHertz, 10^6)
- MM mnohovidové OV (Multi Mode)
- n_1 index lomu jadra optického vlákna (core)
- n_2 index lomu plášťa optického vlákna
- NA numerická apertúra
- nm jednotka dĺžky (nanometer, 10^{-9})
- nonDSF OV bez posunutia disperzie (Non Dispersion Shifted Fiber)
- NRZ linkový kód bez návratu k nule (Not Return Zero)

- NZ-DSF vlákna s posunutou nenulovou disperziou (Non Zero-Dispersion Shifted Fiber)
- OV optické vlákno
- PMD polarizačná módová disperzia
- POF plastové OV (Plastic Optical Fiber)
- RZ linkový kód s návratom k nule (Return Zero)
- SBS stimulovaný Brillouinov rozptyl (Stimulated Brillouin Scattering)
- SI stupňovité OV (Step Index)
- SI MM mnohovidové OV so skokovou zmenou indexu lomu (step-index multimode)
- SI SM jednovidové OV so skokovou zmenou indexu lomu (step-index singlemode)
- SiO₂ oxid kremičitý
- SM(SMF) jednovidové OV (Single Mode (Single Mode Fiber))
- SPM vlastná fázová modulácia (Self Phase Modulation)
- SRS stimulovaný Ramanov rozptyl (Stimulated Raman Scattering)
- THz jednotka frekvencie (TeraHertz, 10¹²)
- ϑ_m akceptačný uhol
- V normovaná (normalizovaná) frekvencia
- WDM vlnový multiplex (Wavelength-division Multiplexing)
- XPM krížová fázová modulácia (Cross Phase Modulation)

Ďakujem za pozornosť